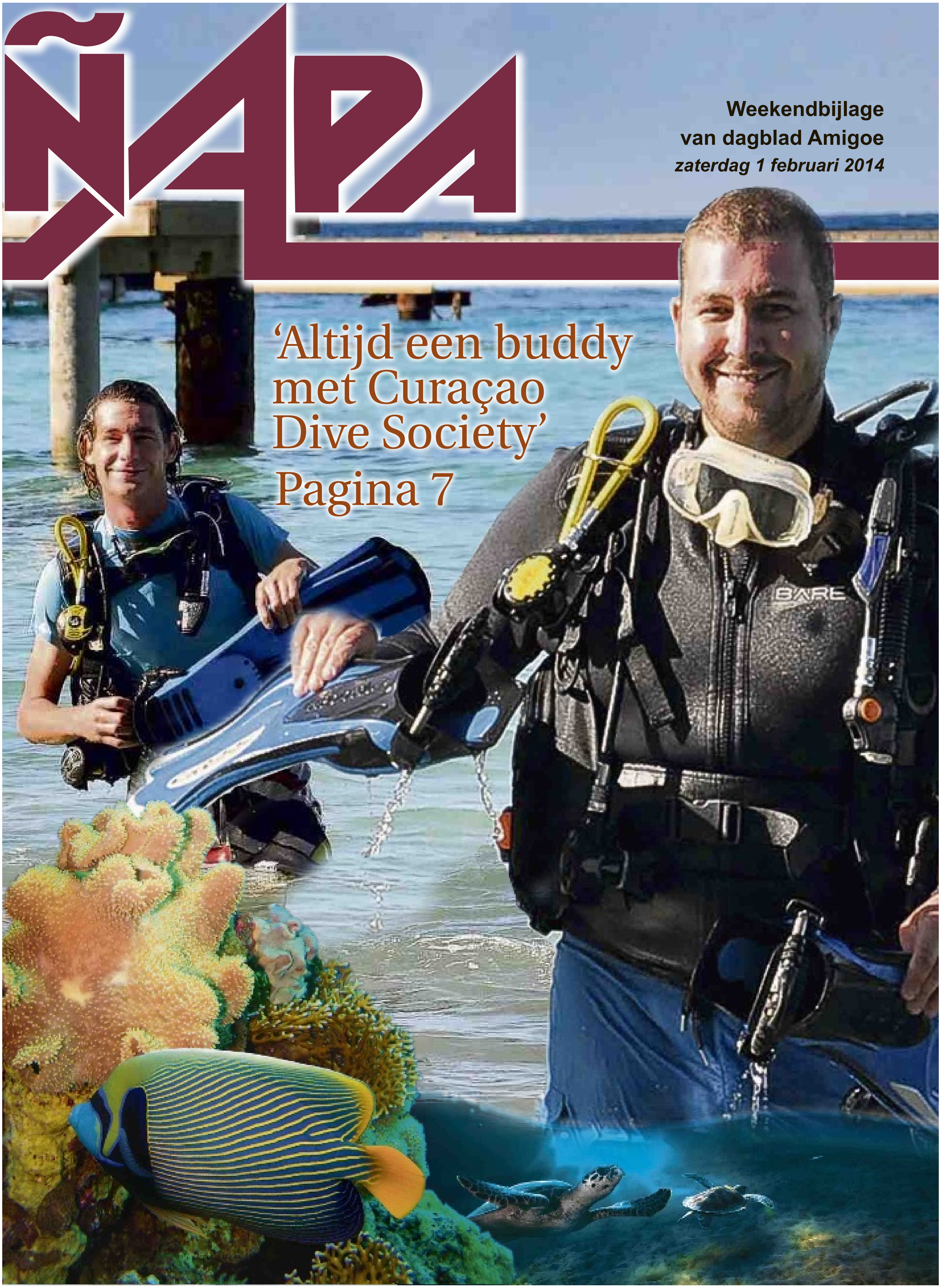

ÑAPA

Weekendbijlage
van dagblad Amigoe
zaterdag 1 februari 2014

'Altijd een buddy met Curaçao Dive Society'

Pagina 7

Inhoud

Voorpagina 1
Spotlight 2
Uitgelicht 3
Gezondheid 4 & 5
De Gouden Verrader (2) 6
Altijd een buddy met Curaçao Dive Society 7
Cultuur 8 & 9
Literatuur 10 & 11
'Vrienden voor het leven; 12 & 13
Puzzels 14
Varia 15
Eten & drinken 16 & 17
Business 18 t/m 24

Foto van de week.

Karel Uranie spotte deze leguaan die nieuwsgierig om het hoekje kijkt, in de kokospalm. Heeft u een mooie foto? Stuur hem dan naar napa@amigoe.com

Colofon

BLADMANAGER Linda van Eekeres

EINDREDACTEUR Hans Vaders

ADVERTENTIES Marloes Tak

VORMGEVING Wendela Ataliede
Linda van Eekeres
Sarah Kuiper
Oscar Vanegas

Foto voorpagina: Ken Wong

Aan deze Ñapa werkten mee:

Ingemara Bak
Marja Berk
Evert Bongers
Marius Bremmer
Monique Casimiri
Hans de Haan
Lennart Huijsen
Erik van Kampen
Lisette Kiburg
Brede Kristensen
Shakti-Aroena Lakhi
Judice Ledeboer
Roxanne Martha
Islelly Pikerie
Marcel Truyens
Mineke de Vries
Bertine Vermeer
May Voges
Mineke de Vries
Miriam de Windt
Ken Wong

Uitgelicht.

Ride verloopt op rozen

De tiende editie van The Ride for the Roses op Curaçao trok dit jaar een recordaantal deelnemers. Maar liefst 8000 mensen deden afgelopen zondag mee. Dat waren er 1200 meer dan vorig jaar. Het leeuwendeel, 6500 volwassenen en kinderen, deed ook dit jaar mee aan het loopgedeelte, waarbij gekozen kon worden uit twee afstanden. De langste afstand voert over de Julianabrug. 750 Personen fietsten de Ride, 511 deden de Swim en 127 deden mee aan Spinergy (opbrengst 90.000 gulden). Eerder deze maand was er al de Uphill Challenge met 120 deelnemende wielrenners (opbrengst 91.000 gulden). Randhy Cuevas deed dit jaar The Climb to the Roses waarbij hij tegen een sponsorbedrag van 30.000 gulden tien keer de Christoffelberg beklom. De opbrengst komt ten goede aan het Prinses Wilhelmina Fonds Curaçao.

Foto's: **Ken Wong en Lisette Kiburg**

Medisch.

Veel te veel suiker

Er ontstaan steeds meer aanwijzingen dat suiker een stof is die bij overmatig gebruik ongezond is voor het lichaam, net zoals geldt voor verzadigde vetten. Het is een feit dat de meeste mensen dol zijn op zoetigheid en hiervan veel te veel binnenkrijgen. De alarmklok is al aan het luiden om hiertegen te waarschuwen.

Tekst: **Hans de Haan**

Een standaard blikje cola bevat 8 scheppen suiker. Vaak komen frisdranken in een nog groter formaat flesje. Vruchtensappen bevatten vaak ook veel toegevoegde suiker. In vloeibare vorm wordt de suiker ook nog eens goed opgenomen door het lichaam.

Overheden worden nu uitgenodigd - ter bevordering van de volksgezondheid - om maatregelen te nemen om het gebruik van suiker terug te dringen, net zoals tegen het hoge gehalte aan zout in voedingsmiddelen.

Aanleiding voor dit artikel is de publicatie in september 2013 van het 'Research Institute' van de bekende Zwitserse bank 'Credit Suisse', getiteld: 'Sugar consumption at a crossroads'. Het is een indrukwekkend rapport in het Engels dat een volledig beeld geeft van het gebruik van suiker in de wereld en de gevolgen ervan. Dit rapport is overigens voor iedereen toegankelijk door te googelen met deze titel. Dank zij dit onderzoek weten we dat gedurende de afgelopen 30 jaar de consumptie van suiker in de wereld met 46 procent is toegenomen en nu dagelijks 70 gram per persoon bedraagt (= 17 theelepels). Dit is het dubbele van de hoeveelheid die door de 'American Heart Association' als grens wordt gesteld. Het mondiale gebruik van suiker en ook van HFCS (high fructose corn syrup) is enorm toegenomen. De VS is duidelijk de winnaar; samen met Brazilië, Argentinië, Australië en Mexico consumeren deze vijf landen samen meer dan het dubbele van de totale hoeveelheid suiker in de wereld.

"Puur, wit en dodelijk", onder deze titel verscheen in de Napa van 1 juni 2013 ook een artikel van mijn hand over suiker, waarin ik schreef welke nadelige effecten suiker uitoefent op onze gezondheid in de zin van bevordering van overgewicht en de ontwikkeling van het metabool syndroom (vijf risicofactoren voor het ontstaan van hart- en vaatziekten en diabetes). Er is verwezen naar het doorslaggevende onderzoek in Nieuw-Zeeland, waarin werd aangetoond dat de regelmatige inname van zuivere suiker, componenten van suiker en suikerbevattende levensmiddelen en dranken, een bepalende factor is voor toename van het lichaamsgewicht. Ook de potentieel verslavende werking van suiker, waardoor het voor velen moeilijk is de consumptie ervan te matigen, kwam aan de orde.
Het onderzoek van Credit Suisse heeft uitgewezen dat het toegenomen gebruik van suiker vooral is te wijten aan de hoge consumptie van frisdranken en aan de toevoeging ervan aan natuurlijke producten, zoals fruit en melk. Obesitas en suikerziekte die hiervan het gevolg kunnen zijn, treft bijna 900 miljoen mensen in de wereld en de kosten van behandeling hiervan bedragen jaarlijks meer dan 1 triljoen (= miljardmaal een miljard) dollar. Maatregelen ter beperking van het gebruik van suiker zullen daarom altijd besparend zijn.

Welke producten?

In het onderstaande overzicht wordt weergegeven welke suikerhoudende producten het meest worden gebruikt:

Product	Toegevoegde suiker
Softdrinks	33 procent
Snoep	16,1 procent
Taart, cake, koekjes	12,9 procent
Fruitdrank	9,7 procent
Dessert van ijs of yoghurt	8,6 procent

Het is duidelijk dat de softdrinks, zoals Cola, Sprite en Pop, de grootste bron zijn, veel meer dan de toegevoegde suiker in voedingsmiddelen. Zo bevat bijvoorbeeld een standaardblikje cola 8 scheppen suiker. Bovendien wordt de suiker in deze vorm volledig door het lichaam opgenomen, zonder het effect van verzadiging die gewoonlijk ontstaat na het eten van vast voedsel. Er is nu berekend dat 40 procent van de toegevoegde suikers die worden geconsumeerd, afkomstig zijn van frisdranken en gezoete vruchtensappen.

Suikerindustrie

We hebben in dit opzicht wel te maken met een suikerindustrie in de wereld die jaarlijks 24 miljard dollar omzet en niet graag ziet dat overheden in diverse landen - ten koste van hun omzet - maatregelen gaan nemen om te besparen op de kosten van de gezondheidszorg. Deze industrie heeft dit gezondheidsprobleem wel herkend en heeft daarom in een (zeer) beperkt deel van de dranken (cola), de suiker vervangen door zoetstoffen (light). De vorige burgemeester van New York City, Michael Bloomberg, heeft vorig jaar moedig geprobeerd, de verkoop van extra grote flessen met frisdrank te verbieden, maar dit ontketende natuurlijk zware tegenstand van de frisdrankenindustrie. Er werd een rechtzaak aangespannen en de rechter oordeelde toen dat deze maatregel indruiste tegen het constitutionele recht op vrije keuze. De frisdrankenindustrie volgt niettemin deze trend van de negatieve effecten van overconsumptie van suiker nauwlettend en is inmiddels op eigen initiatief op zoek naar nieuwe, bruikbare suikervervangende zoetstoffen. Het is nu de vraag wat overheden kunnen doen om het suikergebruik terug te dringen. Een aantal landen heeft al enkele maatregelen genomen, zoals het voeren van anti-frisdrankreclame, het weghalen van drankautomaten op scholen en het heffen van extra belasting op deze producten. De laatste maatregel lijkt het meeste effect te sorteren, zoals is gebleken in Frankrijk en Mexico, waar deze heffing is ingevoerd. De onderzoekers van Credit Suisse hebben er niet aan gedacht, maar het zou heel effectief zijn, als kinderen, zowel van hun eigen ouders als op school, te horen zouden krijgen, dat naast roken, het gebruik van drugs en alcohol en het eten van 'vet' voedsel, ook de consumptie van te veel suiker op den duur schadelijk is voor hun gezondheid.

Het gaat om de overdaad

Zoet is lekker en normaal gebruik van suiker is tot voor kort nooit een probleem geweest. Het gaat hier om de ontstane overdaad, waarvan veel mensen zich niet bewust zijn en om de subtiele, verslavende werking ervan. Het is verder een misvatting dat suiker een product is wat 'nodig' is, bijvoorbeeld voor de groei of voor fysieke prestaties. Hoewel een oorzakelijk verband tussen de consumptie van te veel suiker en het ontstaan van obesitas en diabetes nog niet wetenschappelijk is bewezen, worden de aanwijzingen voor een dergelijk verband wel steeds sterker. Credit Suisse heeft elk van de 152 artsen en andere onderzoekers die aan dit rapport hebben gewerkt, gevraagd wat hun persoonlijke mening is hierover, met als resultaat dat 90 procent van hen ervan overtuigd is dat dit verband bestaat. Te zoet is dus niet goed.

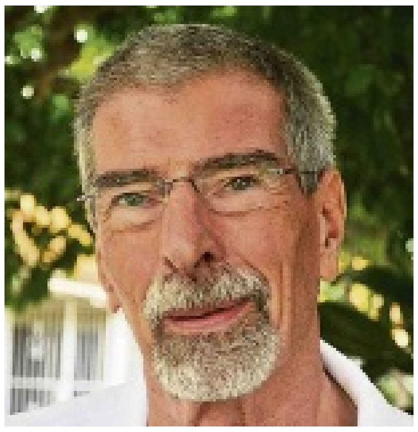

Hans de Haan is arts en jarenlang actief geweest als medisch adviseur bij diverse instanties.

Werk & Gezondheid.

Valpartijen door struikelen en uitglijden op het werk

We hebben het allemaal weleens meegemaakt, iemand (bijna) zien vallen als gevolg van struikelen of uitglijden op het werk. Misschien waren we zelf degene die viel. Dat ene moment van onoplettendheid, afgeleid door een gedachte of activiteit. Of de plotse verandering in de vloeroppervlakte, waar we niet op hadden gerekend.

Tekst: **Roland Kock**

We denken dan vaak aan een onhandigheid van de persoon die viel. Iemand zien vallen kan zelfs op onze lachspieren werken, denk maar aan reality programma's op tv. We kunnen wel lachen, zolang de gevolgen van de val maar niet ernstig zijn.
De werkelijkheid is dat valpartijen een van de belangrijkste oorzaken van ongevallen op het werk zijn. Valpartijen kunnen op elke werkplek gebeuren, ongeacht de werkactiviteiten. Helaas gaat het niet altijd om lichte ongevallen. In sommige gevallen kan een valpartij ernstige gevolgen hebben, zelfs fataal zijn. De meer ernstige gevolgen kunnen zijn: kneuzingen, verwondingen, botbreuken, schouderletsels, rugletsels en hoofdletsels. De gevolgen reiken verder dan alleen het lichamelijk letsel.
Valpartijen leiden vaak tot arbeidsongeschiktheid voor korte of langere duur. Dit kan financiële gevolgen met zich meebrengen voor de werknemer omdat hij (tijdelijk) niet in staat is om in zijn levensonderhoud en dat van zijn familie te voorzien. Ook emotioneel kunnen de gevolgen groot zijn. Het welbevinden van de getroffen werknemer kan negatief beïnvloed worden door beperkingen in zowel huishoudelijke als vrijetijdsactiviteiten. Ook de werkgever ondervindt de gevolgen van arbeidsongeschiktheid: de productiviteit daalt, hij heeft extra kosten voor vervanging van de getroffen werknemer en mogelijk kunnen meervoudige ongevallen leiden tot hogere verzekeringspremies.

Uitglijden

Uitglijden gebeurt als er te weinig wrijvingsweerstand is tussen de schoenzool en de vloer. Meestal komt dit doordat er een vervuiling is van de vloer door lekken van vloeistoffen, water, olie, vet of voedselresten. Ook droge vervuiling van de vloer door stof, poeder, zaagsel of plastic kunnen tot vermindering van de grip leiden. De vloer zelf, als deze te glad is (bijvoorbeeld een gepolijste marmeren vloer of geboende tegels), kan tot gevaar leiden. Daarnaast kan de overgang van een soort oppervlak naar een ander, zoals van tapijt naar tegels, tot verrassingen leiden.

Struikelen gebeurt als de voet gestoten wordt tegen een object laag op de vloer, waardoor de persoon uit balans raakt en meestal ten val komt. De meest voorkomende oorzaken van struikelen zijn een gehinderd uitzicht, slechte verlichting, rommel op het looppad, kleine hoogteverschillen in de vloer, losliggende tegels, losse tapijtranden en losliggende kabels (telefoonkabels, verlengsnoeren).

Struikelen

Zowel uitglijden als struikelen zijn vaak het gevolg van een onbedoelde of onverwachte verandering in het contact tussen de voet en de vloeroppervlakte of het looppad. Met dit in het achterhoofd kunnen door eenvoudige maatregelen valpartijen voorkomen worden.

- Zo is een goed uitgevoerd huishouden (orde en netheid) van essentieel belang. Veiligheid en schoonmaak gaan vaak hand in hand. Goede huishoudmaatregelen houden onder meer in: onmiddellijke schoonmaak van gemorst materiaal, markering van natte oppervlakten middels 'gladde vloer' borden, verwijderen van obstakels in looppaden, gangen vrij van rommel houden, vastzetten van tapijt en matten die niet plat liggen, bedekken van losliggende kabels en goede verlichting.
- De juiste vloerkeuze voor het soort werk is ook een belangrijke maatregel. Voorts is het onderhoud hiervan belangrijk, gaten en losse onderdelen moeten zo snel mogelijk verholpen worden. Het is wel belangrijk om te onthouden dat high-tech-bevloering net zo goed orde en netheid behoeft, als elke andere vloer.
- Het juiste schoeisel kan een grote rol spelen in het voorkómen van valpartijen. Werkplekken die vettig of nat zijn vereisen een juiste keuze van werkschoenen. De gladheid van de schoenzolen moet beoordeeld worden om vallen als gevolg van struikelen of uitglijden te voorkomen.
- Niet in de laatste plaats is het menselijk gedrag van belang om valpartijen te voorkomen. Het is wel de factor die het moeilijkst te beïnvloeden is. Het ligt namelijk in de menselijke aard om niet altijd behoedzaam te zijn en afgeleid te worden door willekeurige gedachten of door het doen van meerdere activiteiten tegelijk. De werknemer dient de tijd te nemen en op te letten waar hij loopt. Hij dient zijn loop aan te passen aan een tempo dat geschikt is voor de vloer waarop en de soort taken die hij moet uitvoeren. Haast hebben zal resulteren in te snel lopen of rennen, welke de kans doet toenemen om te vallen. Hij dient geen voorwerpen te dragen die zijn uitzicht belemmeren en moet verder zorgdragen voor een schone werkomgeving. In het donker moet hij altijd eerst de verlichting aan doen of een zaklantaarn gebruiken als hij in het donker een niet verlichte ruimte moet betreden.

Samen kunnen zowel werknemers als werkgevers hun steentje bijdragen aan het voorkómen van valpartijen door gevaarlijke situaties te signaleren, de risico's te evalueren en hierop actie te ondernemen.

Roland Kock is bedrijfsarts SVB Curaçao

De Gouden Verrader van Bonaire (2)

Het boegbeeld dat in Bonaire 'de Gouden Verrader' werd gedoopt (lees het verhaal in de Ñapa van 25 januari) kreeg haar naam naar analogie met een vergelijkbaar exemplaar, 'de Loden Verrader' dat in de geschiedenis van Curaçao voorkomt. Volgens kenners wezen de haardracht en de kleding van het beeld erop dat het omstreeks 1810 gemaakt was.

Hortense de Beauharnais, de vrouw van Lodewijk Napoleon op een Cubaanse postzegel.

Tekst: **Evert Bongers**

Volgens de kapitein van het schip waarop het bevestigd was, ging het hier om koningin Hortense, de vrouw van Lodewijk Napoleon (broer van de grote Napoleon) en korte tijd koning van Holland.

Volgens Captain Don Stewart, die als manager van Hotel Zeebad, later het Flamingo Beach Hotel, ook te maken had gekregen met de 'roof' en het terugkrijgen van dit beeld, zou het eigenlijk de naam van het schip moeten dragen waarop het bevestigd was en dat ten oosten van Bonaire was vergaan: de 'Anneke van der Werff'.

In de 'Amigoe' van 8 oktober 1987 werd het vervolg van het avontuur van dit boegbeeld aldus verteld:
'Dat is de laatste officiële kaping geweest en niemand liet zich verder veel gelegen liggen aan de Gouden Verrader. Na verloop van tijd werd het beeld teruggegeven aan het Flamingo Beach Hotel, waar het weer jarenlang de bar van het hotel sierde. De verbouwing van het hotel jaren geleden was het einde van de ereplaats van het skeggebeeld. Verwaarloosd, verlaten en onteerd lag de Gouden Verrader tussen het verbouwingsafval op het terrein van Flamingo Beach. Niemand maakte zich er verder druk om toen op een dag het beeld verdwenen bleek te zijn en volgens geruchten ergens in een knoek lag. De toenmalige manager van FBH, Paul Maduro, werd het beeld wel aangeboden op voorwaarde dat de losprijs een aantal dozen Amstelbier zou zijn. Maduro ging daar niet op in en weer verwaterde de belangstelling.

De gouden gedachte kwam pas op, nadat vrienden en kennissen hadden besloten de stoere Don Stewart te huldigen. Don, die inmiddels de mast van zijn schoener van Flamingo Beach naar zijn eigen Habitat had overgebracht, werd bovendien verrast met het skeggebeeld, dat tijdens zijn werk in Zeebad zo'n voorname rol had gespeeld.'

Loden Verrader op de boeg van fregat Hr. Ms. van Speijk in 1949.

Don Stewart zelf vertelt nog van een poging om het beeld, dat weer eens door marinepersoneel was ontvreemd, te achterhalen waarbij het in paniek overboord werd gegooid en naar de diepte verdween. Het kostte Stewart twee weken om het beeld van 220 ft. naar boven te halen. Het verkeerde toen in zeer slechte staat.
Uiteindelijk is het boegbeeld dus bij Captain Don beland. Volgens hem werd het beeld, dat hij achter slot en grendel in een container bewaarde, nog een keer daaruit gestolen. Maar het is hem met veel moeite toch gelukt om het weer terug te veroveren.

Beeld uit container

Hugo Gerharts, zoon van L.D. Gerharts, destijds eigenaar van Zeebad, probeert nu om Don Stewart ervan te overtuigen het beeld weer uit de container te halen en als toeristische attractie ten toon te stellen. Hij stelt voor om het een veilige plaats te geven op het balkon van de eerste verdieping van het nieuwe, goed beveiligde huis van zijn zoon Larry, naast Flamingo Beach Resort. Don Stewart voelt er meer voor om het te schenken aan een nieuw te openen museum, een plan waar al jaren over wordt gesproken, maar wat nog maar niet van de grond wil komen. Gerharts is daar in principe niet tegen, maar zolang het museum nog niet gerealiseerd is wil hij gedaan krijgen dat toeristen op Bonaire een beeld als 'landmark' kunnen bewonderen zoals dat ook gebeurt met Manneken Pis in Brussel en de Kleine Zeemermin in Kopenhagen. Uiteindelijk zou men het boegbeeld in het museum kunnen opnemen waar het verhaal van de Gouden Verrader in diverse talen in een folder te lezen zal zijn.

Verborgen

Inmiddels blijft de mysterieuze dame ergens verborgen, maar de belangstelling voor haar leeft nog steeds voort. Don Stewart claimt dat er een bod van 1.800 dollar is gedaan door de Engelsman Richard Hunter, een 'Figurehead Historian' (www.figureheads.co.uk). "A lot of money for a block of wood", aldus Stewart.

Wordt vervolgd...

Altijd een buddy met Curaçao Dive Society

De duiksport op Curaçao heeft er sinds kort iets nieuws bij: de Curaçao Dive Society, een duikvereniging die het duiken en het gezellig samenzijn verenigt.

Tekst: **Judice Ledeboer** Foto's: **Ken Wong**

Initiatiefnemers zijn Jeroen Blokzeijl en Francis Hooijen. Beiden zijn ze duikinstructeur en runnen zij hun eigen duikschool. De duikvereniging staat echter los van de duikschool. De duikvereniging is pas enkele weken actief en het enthousiasme van duikers, zowel lokaal als van toeristen, is groot.

Op Tweede Kerstdag waren er 45 mensen, van jong tot oud. Hele families, opa, oma, vader, moeder en kinderen, kwamen om met elkaar te duiken. Na afloop was er een gezellige borrel. De duikers hoefden niets te regelen, want de totale organisatie was in handen van Blokzeijl en Hooijen. Dat is ook het concept van de duikvereniging. "Je hoeft alleen maar te komen en wij regelen de rest", aldus Hooijen.

De passie voor duiken zit er bij de twee al jaren in. Drie jaar geleden besloten ze om samen te gaan werken en begonnen ze hun eigen duikschool. Ze zijn dagelijks in het water bij Piscadera te vinden waar ze iedereen die belangstelling heeft voor de duiksport kennis laten maken met de onderwaterwereld van Curaçao. Het oprichten van de Curaçao Dive Society was voor hen een logische stap naar het stimuleren van de duiksport op het eiland, want vanaf nu kan iedereen die kan duiken - en op zijn minst het basisduikbrevet heeft - altijd met een buddy het water in.

Altijd een duikbuddy

Blokzeijl: "We hoorden vaak mensen zeggen dat ze het zo lastig vonden om een duikmaatje te vinden. Een vereniging 'verenigt' de mensen. Dat is de reden dat we dit zijn begonnen."

Iedere week wordt er op een andere locatie gedoken. Blokzeijl en Hooijen nemen de duikuitrustingen zoals vesten, automaten, maskers, snorkels, vinnen en tanks met lucht mee. De locatie, de dag en het tijdstip, meestal op zondag, worden via Facebook, een wekelijkse nieuwsbrief en de website bekend gemaakt en iedereen die belangstelling heeft voor of zin in het maken van een duik kan zich aanmelden via deze media.

Gedeelde passie

"We begonnen met zes mensen en het worden er iedere keer meer, nu elke week al 10 à 15 mensen per keer", vertelt Blokzeijl. "Het gaat natuurlijk om het duiken, maar ook het sociale aspect speelt een rol bij de opzet van deze formule. Er wonen op Curaçao vele mensen met verschillende nationaliteiten en mensen die duiken kunnen elkaar niet altijd vinden. Door het organiseren van duikdagen zoals wij dat nu doen leren mensen elkaar kennen. Iedereen heeft dezelfde passie: het duiken, dus worden contacten snel gelegd. Juist die gezamenlijke passie schept een band onderling. Dat maakt het sociaal ook gezellig."

In de volksmond spreekt men nu al over een duikclub, maar het is de bedoeling dat het uitgroeit tot een echte vereniging. Het mooie van de duiksport is dat het, ondanks dat het een vrij individuele sport is, toch ook een soort teamsport is, want een duiker mag nooit alleen het water in, mits die persoon bepaalde opleidingen gevolgd heeft. De doorsnee-duiker heeft dus altijd een buddy nodig om zijn sport te kunnen beoefenen en een buddy is niet altijd te vinden op het moment dat iemand graag wil gaan duiken. De Curaçao Dive Society biedt dus nu de gelegenheid om de duiksport optimaal te kunnen beoefenen. De initiatiefnemers hebben grootse plannen voor de toekomst. De society willen hele dagen gaan organiseren, zodat mensen twee duiken op een dag kunnen maken, misschien zelfs op twee verschillende locaties, en men heeft plannen om bewustzijnsbijeenkomsten te organiseren zodat de mensen meer leren over de schoonheid en het belang van het behoud van de onderwaterwereld op Curaçao. Welke vissen zie je? En hoe groeit koraal en wat kan je als duiker doen om de onderwaterwereld niet te schaden?

Het sociale aspect biedt ook vrienden en familie van de duikers - zij die niet duiken - de mogelijkheid om mee te gaan. Dat leidt ook weer tot meer betrokkenheid van niet-duikers, die vaak geen zin hebben om in hun eentje op het strand te wachten totdat de duiker weer boven water komt.

Uiteindelijk moet het een constante flow worden van mensen die willen duiken en er gelijk een gezellige dag van willen maken. De kosten zijn beperkt tot huur van de duikuitrusting en eventuele toegangsgelden bij duikstranden en als er een barbecue georganiseerd wordt, worden daar ook kosten per persoon voor berekend. Duikers die een eigen duikuitrusting hebben kunnen die zelf meenemen. Er is nog geen sprake van een lidmaatschap. Blokzeijl en Hooijen willen eerst zien hoe groot het enthousiasme van de mensen is en wat de behoefte is van de duikers. De duikers die tot op heden gedoken hebben met de Curaçao Dive Society zijn allemaal heel enthousiast.

"We krijgen via Facebook ook veel reacties. Iedereen juicht dit initiatief toe", aldus Hooijen. Suggesties om op bepaalde duikplekken te gaan duiken zijn welkom.

Voor meer informatie en voor wie wil weten waar er morgen gedoken wordt: www.facebook.com/Divecuracao of op www.DiveVersity-piscadera.com/dive-club of tel. 6840434.

Jeroen Blokzeijl en Francis Hooijen vertellen over de duikvereniging.

Werelderfgoed

De unieke Unesco-status die Willemstad heeft, is bij te weinig mensen bekend en er wordt economisch gezien amper wat mee gedaan. Dat zegt Annefleur Siebinga, die afstudeerde op de gevolgen van die Unesco-status. Als toeristische trekpleister kan het economisch nut verder worden uitgebouwd en ten bate komen van de lokale bevolking.

De smalle steegjes in Otrobanda behoren ook tot het werelderfgoed.

Tekst en foto's: Mineke de Vries

In 1997 werd de Unesco-werelderfgoedstatus toegekend aan de binnenstad van Willemstad, waarbij het gaat om de wijken Punda, Otrobanda, Pietermaai en Scharloo met daaromheen een bufferzone bestaande uit de wateren van het Waaigat en de omgeving tussen Scharloo en Pietermaai.
Een status om werkelijk trots op te zijn, zou je zeggen. Maar wandelend door de stad zien we opvallend weinig dat wijst op een Unesco-status. Geen bordje, geen verwijzing in welke toeristengids dan ook. Ook hotels doen er weinig mee. De meeste landen die de status krijgen, doen er hun voordeel mee, Machu Picchu, de Acropolis. Deze commercialisering is marktgedreven: toeristen willen het verleden beleven en steden renoveren hun historische kern om de cultuur zo goed mogelijk aanschouwelijk te maken, met als doel economisch rendement. Op Curaçao echter ontbreekt de kennis onder toeristen en laten stakeholders het na de unieke status te exploiteren - ondanks dat zij de uniciteit wel zien. Buiten wat wijkverbetering en werkgelegenheid voor bouwvakkers leverde de status tot nu toe weinig economisch voordeel op, een gemiste kans volgens Siebinga. "Er is veel op papier gezet, maar weinig in praktijk gebracht. Curaçao zou vijftien jaar na het ontvangen van de status nu echt de economische vruchten moeten gaan plukken. De tijd is er rijp voor." Siebinga besteedde een half jaar aan haar onderzoek waarvan drie maanden op Curaçao. Haar scriptie gaf ze de titel mee 'Multicolored or Black and White - The effects of World heritage listing on Curaçao tourism'. Met Black and White doelt ze op de scheiding tussen de bevolkingsgroepen, waarmee ze in haar onderzoek werd geconfronteerd, maar ook op de 'zwart-witte aanpak': op papier is het goed voor elkaar maar de - multicolored - uitvoering ontbreekt.

Sommige huizen raken in verval omdat niet duidelijk is van wie ze zijn (Otrobanda).

Teleurgesteld

Annefleur Siebinga (1988) studeerde op de Erasmus Universiteit aan de School of History, Culture and Communication en volgde de afstudeerrichting Cultural Economics and Entrepreneurship. Haar interesse voor zowel Curaçao als voor de monumenten kreeg zij mee van haar vader Pieter Siebinga, die vanuit het Nationaal Restauratiefonds Nederland ondersteuning biedt aan monumentenzorg op de Antillen. "De passie voor het verhaal dat de gebouwen je over de historie vertellen, heb ik van hem." Siebinga liep eerder stage op Aruba bij het ministerie van Culturele, Economische een Sociale zaken. "Ondanks dat je op Aruba als Nederlands meisje veel gemakkelijker mensen kunt benaderen, koos ik Curaçao omdat dat meer mogelijkheden biedt voor onderzoek." Het viel haar op dat zo'n unieke stad met panden die de 500-jarige geschiedenis vertellen zo weinig ervaren wordt door toeristen en misschien ook door de bevolking zelf. "Ik wilde juist de lokale bevolking spreken om te weten hoe zij er tegenaan kijken, maar ik ben teleurgesteld hoe moeizaam dat ging." Des te gemakkelijker was het toegang te krijgen tot de ministeries van Economische zaken en Ruimtelijke ontwikkeling, architecten, het toeristenbureau en Stichting Monumentenfonds en Monumentenzorg. Deze gesprekken werden leidraad voor haar onderzoek.

Voorgedragen

Willemstad is met haar werelderfgoedstatus één van de negen op de lijst van het Koninkrijk der Nederlanden. Curaçao kreeg de status op voordracht van en geïnitieerd door Nederland. "Na de indiening van het verzoek kom je op een voorlopige lijst die door verschillende jury's wordt bekeken op de unieke waarde." Willemstad scoorde onder meer op het feit dat de stad een prachtig voorbeeld is van architectuur en landschapsontwikkeling die een lange geschiedenis illustreren en representatief is voor de cultuur en tradities van het land. Met de St. Annabaai omvat het werelderfgoed van Willemstad een gebied van 190 hectare. De vier wijken hebben daarin hun specifieke eigenheid met als gemeenschappelijke deler de unieke tropische architectuur-saus over de Nederlandse en Portugese stijl, iets wat nergens anders is te vinden. Pietermaai en Scharloo hebben door het ruime stratenplan luxueuze huizen, terwijl Punda en Otrobanda aan de haveningang de compacte stadsstructuur hebben zoals je die vindt in gefortificeerde steden. In Otrobanda zijn ook weer verschillende wijkjes te zien met alle een andere structuur: het Stegengebied is een fijnmazig netwerk van nauwe straatjes, het Koralengebied staat bekend om de ruime ommuurde tuinen waarin naast het herenhuis bediendenwoningen staan, het IJzerstraatgebied werd met de schuine steile straatjes ontwikkeld tot het Kura Hulanda-gebied en bergopwaarts is het Hoogstraatgebied, vanaf halverwege de 19e eeuw het luxueuze gebied, gedomineerd door Belvedère - de residentie van gouverneur De Rouville.

in Willemstad

Op de lijst staan 765 monumenten, van belang uit het oogpunt van schoonheid, wetenschap, kunst, geschiedenis of traditie en gewoontes van mensen. De meeste zijn herenhuizen, maar op de lijst staan natuurlijk ook Fort Amsterdam, het Water- en Riffort en de synagoge Mikvé Israel Emanuel. Samen bevatten zij het collectieve geheugen van vijfhonderd jaar geschiedenis.

Verplichting

Het mag een eer zijn een dergelijke status te hebben, het houdt ook een verplichting in monumenten goed te bewaren en te onderhouden. Vooral de recessie rond 1950 deed Willemstad geen goed. "Om de historische districten nieuw leven in te blazen wordt erfgoed vaak gebruikt om nieuw gebruik te promoten. Maar bij mijn onderzoek viel op dat op de Antillen een andere manier van erfgoed bewaren gebruikelijk is dan in Nederland: er wordt meer vastgehouden aan bewaren, terwijl in Nederland meestal wordt gekeken naar herbestemmen." Wat Siebinga ook als probleem ziet op Curaçao is dat er weinig geld is, dat de materialen erg duur zijn en bovendien in de tropen snel kwaliteit verliezen en dat de snelheid van werken beïnvloed wordt door het klimaat. Daarnaast is er veel leegstand van gebouwen waar je niets mee kunt: één zo'n vervallen pand in Scharloo is bijvoorbeeld eigendom van de Chinese regering, bij andere gaat het om onverdeelde boedels, waar allemaal neefjes en nichtjes samen eigenaar van zijn. Deze huizen staan leeg en vervallen in de loop der jaren.

Beperking voor architecten

Er kleven ook nadelen aan een status van de Unesco. Zo kan door een teveel aan bescherming een stad zijn levendigheid verliezen. Ook voor architecten is de strakke regelgeving voor zowel nieuwbouw in een historisch gebied als renovatie soms een belemmering in hun artistieke vrijheid. Siebinga: "Zo moest op de gevel van een modern gebouw verplicht een dak worden geplaatst met een hoek van 30 graden omdat het aangezicht van de stad dat nu eenmaal vereist vanwege de status. Eigenlijk een gedrocht op de stijl van het huis." Dat dergelijke regelgeving niet voor 1997 gold, bewijst bijvoorbeeld het Plaza Hotel aan de Annabaai, in het licht van het erfgoedaangezicht van de stad een volledig 'misplaatst' gebouw. Architect Carlos Weeber heeft moeite met de strakke regelgeving. "Juist de gelaagdheid maakt een gebouw tot wat het is. Kopieer niet het verleden, maar bouw naar je eigen tijd. Bij renovatie kan je datgene wat moet worden vervangen op een moderne manier vervangen. Een prachtig voorbeeld van oud en nieuw is de restauratie van het Rijksmuseum. Of Cartagena, een historische binnenstad met een compleet nieuwe stad ernaast." Weeber is verbaasd dat er niets wordt gedaan met Cinelandia, of met Habaai, een begin 20e-eeuws theater - er wordt een theater gezocht en het staat er gewoon - misschien nog wel interessanter dan de huisjes in Punda. Weeber, die bezig was met een project voor het nieuwe ziekenhuis bij het Thomas College - in acht verdiepingen paste dat daar precies bovenop - stuitte op het feit dat het op die plek slechts drie verdiepingen mocht zijn volgens de monumentenwet. "Ik begrijp niet dat daarvoor het economisch belang opzij wordt geschoven."

Zeer tevreden is Weeber over het werk van Jan Peltenburg in Pietermaai: behalve reconstructie ook moderne gebouwen. Peltenburg ontvangt ook de waardering van de lokale bevolking, voor wie de wijk is bedoeld. Peltenburg: "De warme sfeer is belangrijk, mensen moeten zich hier thuis voelen. Langzaam aan willen we de studenten eruit hebben en je ziet een trek van jonge lokale stellen. De dode binnenstad komt zo weer tot leven. Peltenburg - goudsmit van origine - bouwt, financiert en exploiteert alles zelf. Voor Siebinga is het voorbeeldproject Fleur de Marie, een wijk die is opgeknapt met behoud van de bestemming voor de lokale bevolking.

Toe-eigenen lokale bevolking

Siebinga's scriptie had een cultuur-economische insteek, maar kwam al snel bij antropologische wortels terecht. Verschillen tussen bevolkingsgroepen kwamen aan het licht. Heeft het gebrek aan interesse te maken met toch weer de Nederlandse invloeden of is er echt weinig over bekend? Siebinga pleit voor het erkennen van een gemeenschappelijke geschiedenis en een gezamenlijke trots op de overblijfselen daarvan. "Als de lokale bevolking zich het erfgoed toe-eigent is er geld mee te genereren." Daarvoor heeft ze verschillende ideeën en aanbevelingen. "Je kunt een wandeling afdrukken in een folder zodat mensen individueel kunnen lopen, maar wandelingen met gids zijn beter. Behalve het bekijken van de gebouwen kan je toeristen de mogelijkheid bieden bij de lokale bevolking binnen te kijken en hun verhaal te horen. Er kunnen lunches worden verzorgd bij mensen thuis: voor vrouwen in Otrobanda die alleen voor hun kinderen moeten zorgen, kan het direct inkomsten genereren. Combineer je het met trips om te shoppen, dan kan je samenwerken met winkels die voordeelcoupons in de flyers plaatsen. Hoe dan ook moet je mensen erop wijzen verder te kijken dan hun neus lang is, verder dan de naam van de winkel. Als van elk cruiseschip eens één procent een wandeling maakt met gids en een lunch bij iemand thuis gebruikt heb je al heel wat bereikt."

De typische vermenging van Nederlandse en Portugese invloeden aangepast aan de tropen (Otrobanda).

Probleem blijft waar de verantwoordelijkheid ligt. Siebinga: "Men wijst naar elkaar, het toeristenbureau verwacht een uitspraak van de regering, de regering vindt dat het toeristenbureau het initiatief moet nemen. Maar laat het toeristenbureau nu eens flyers maken en het ministerie voor goed opgeleide gidsen zorgen. En vraag hiervoor studenten of jongeren die niet van het eiland willen en geen baan hebben. Nu is er alleen een architect die rondleidingen verzorgt, omdat verder niemand het doet. Er is zoveel meer mogelijk dan het treintje en de enkele wandeling die nu wordt georganiseerd." Maar wil je het product erfgoed verkopen, moet je mensen hebben die het kunnen verkopen en die weten wat ze verkopen. "Begin bij de huidige generatie om die de waarde van het erfgoed bij te brengen. De kern ligt bij educatie, laat ze vanuit de scholen de stad ingaan en hun eigen geschiedenis ervaren. Vertel over die man van dat huis in Punda van wie ook die en die plantage was, hoe de lijnen liepen, dat maakt de geschiedenis tastbaar. Geef je ze het erfgoed mee, kunnen ze er later economisch voordeel uit halen."

Eén van de partijen die ook pleit voor de bewustwording is Stichting Monumentenzorg. Door het organiseren van open monumentendagen sinds 1994 beoogt deze stichting bewustwording onder de bevolking, want: pas als je zelf waardering hebt, kan je dit overbrengen aan toeristen. Elk jaar wordt een andere wijk gekozen, waar per dag driehonderd vrijwilligers voor op pad zijn. De stichting - opgericht door idealistische lokale mensen die wat wilden doen om het verval tegen te gaan - vindt dat ook de voormalige plantagehuizen moeten worden aangemerkt als monumenten, om dit erfgoed te kunnen meenemen in een compleet heritagepakket: een toer langs plantagehuizen en door de stad.

Om economisch voordeel te halen uit het erfgoed vindt Siebinga dat je de unique selling points moet benoemen. Behalve zon en strand heeft Curaçao deze unieke status. In het hele Caribische gebied heeft alleen Havana ook die status. Cuba, die haar erfgoed wél economisch uitbuit, kan als voorbeeld dienen. Zoals Bonaire zich profileert met duiken, kan Curaçao dat met cultuur.

Annefleur Siebinga: "Kopieer niet het verleden, maar bouw naar je eigen tijd."

Dichteres Nydia Ecury:

Nee, we gaan ons niet wagen aan een vergelijking tussen de zogenaamd oorspronkelijk Papiamentstalige en Nederlandstalige gedichten van Nydia Ecury. 'Een droom die ik heb' is op het eerste gezicht een verzameling van door de dichteres zelf in het Nederlands vertaalde gedichten uit haar verschillende Papiamentstalige bundels. Dit 'eerste gezicht' is een oppervlakkig gezicht.

Tekst: **Brede Kristensen**

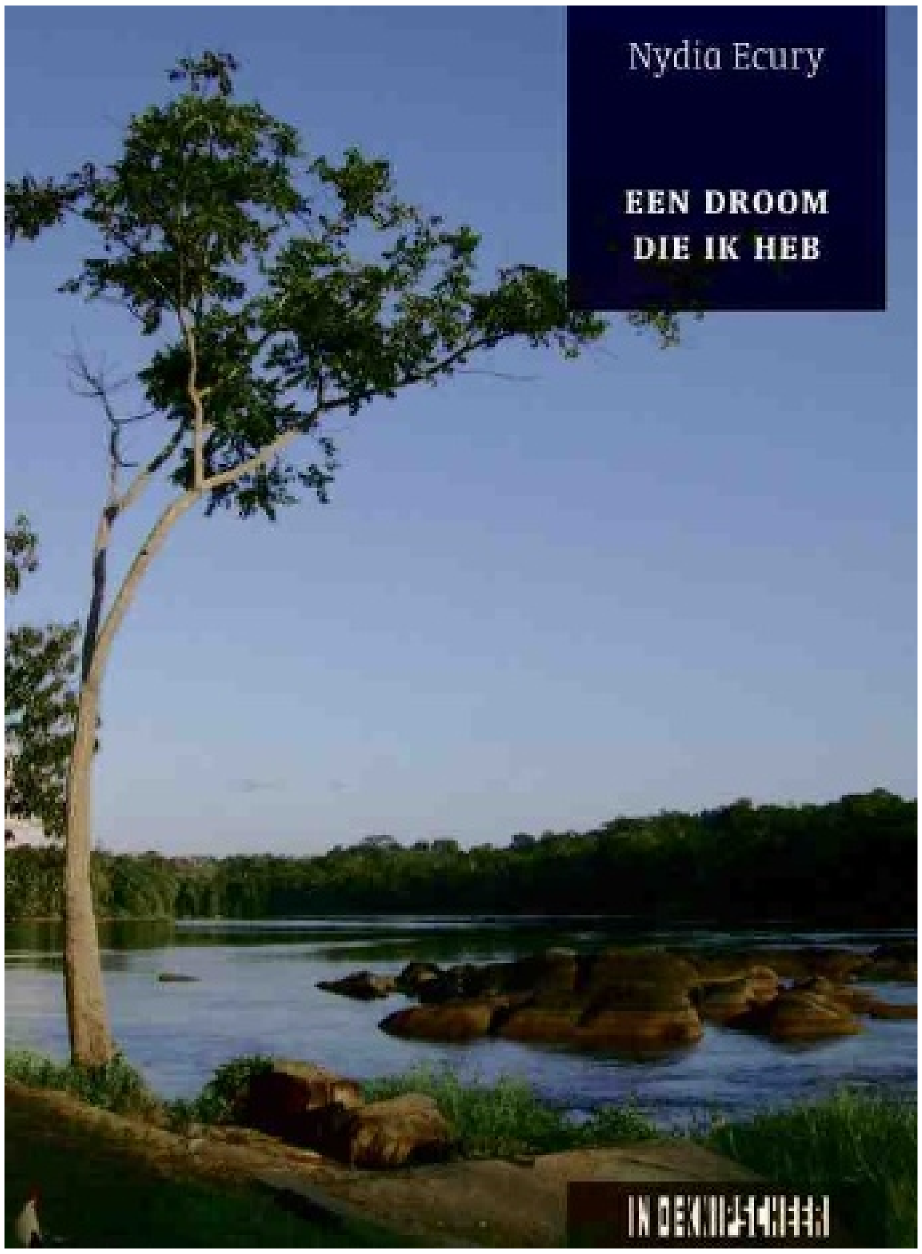

Als het tegen of meezit (dat hangt ervan af) zullen tientallen taal- en letterkundigen zich op de vergelijkende studie gaan werpen. Mij dunkt een dubieuze activiteit. Want op het tweede gezicht zijn deze vertalingen helemaal geen vertalingen. Het zijn hertalingen. Gedachten naar aanleiding van een situatie die eerder in het Papiaments in dichtvorm werden uitgedrukt en ontwikkeld, en nu in het Nederlands uitgedrukt en ontwikkeld.

Uitdrukken en ontwikkelen, die twee horen bij elkaar: een gedachte, onlosmakelijk met gevoelens en idealen verbonden, vindt zijn uitdrukkingsweg in een taal, die als een katalysator zijn werk doet, waardoor die gedachte op gang en tot verdere ontwikkeling wordt gebracht. Want dat is wat er gebeurt als we spreken, schrijven of dichten. Vooral met dichten is de katalyserende werking van de taal sterk. Want gedichten zijn intens en direct.
Een gedachte wordt uitgesproken en dat uitspreken is een vorm van ontdekken. De taal als katalysator legt met hulp van betekenisconnecties en associaties ongekende betekenislagen bloot. Als het goed is wordt de lezer in dat ontdekkingsproces meegenomen. Bovendien zal de lezer dingen ontdekken die de dichter zelf niet had ontdekt. Een gedicht overzetten in een andere taal, mist bijna per definitie dit katalyserende en tot verdere ontdekking uitnodigende effect. Daarom zijn vertalingen vaak een beetje stijf en moet de lezer moeite doen om dat ontdekkingsproces van de dichter te begrijpen. Vertalingen kan je met eindproducten vergelijken. Doodse eindproducten veelal. Hertalingen zijn nieuwe werkzame gedichten.
Proza kan vertaald worden. Poezie moet hertaald worden. De andere taal is per definitie een ander soort katalysator die het ontdekkingsproces op andere wijze laat verlopen. Sterker, die andere katalysator zou vermoedelijk de dichter zelf andere dingen hebben doen ontdekken. En de lezer eveneens. Tenzij we de dichter als een halve godheid zien die heilige teksten schrijft, is dat helemaal niet verkeerd. Integendeel. Laten mensen maar praten en schrijven en dichten en laten we maar vertalen en hertalen, want op die manier ontdekken we meer van het ondoorgrondelijke mysterie van ons gezamenlijke bestaan. Octavio Paz heeft dat dikwijls naar voren gebracht en bovendien in praktijk gebracht. Zijn enthousiasme dwong hem tot vertalen. Gelukkig trok hij zich weinig aan van letterkundigen die met gefronste wenkbrauwen toekeken. Vergelijk het met uitvoerende musici, die ieder hun eigen interpretatie geven van een stuk dat door een componist is geschreven. Bedoeld om te interpreteren, uit te voeren en al uitvoerende een wereld van muziek present te stellen, letterlijk te ontdekken.
Uniek als een dichter een tweede taal beheerst en zelf aan het hertalen slaat. Dat heeft Nydia Ecury dus gedaan en nu kunnen we haar gedichten in twee talen lezen, met verschillende uitkomst. Laten we kijken wat haar Nederlandse gedichten zeggen.
Helaas heb ik Nydia Ecury nooit ontmoet. In zeker opzicht is dat een voordeel bij het lezen van haar werk. Zo kan meer onbevangen worden gelezen, zonder beelden van herinnering aan de persoon die als vooroordelen het open lezen in de weg kunnen staan. Wat en hoe lees ik dan? De titel valt meteen al op, 'Een droom die ik heb'. Trouwens ook de titel van een van haar gedichten. Kennelijk wilde ze de nadruk daarop leggen. Even vragen we ons af of ze soms de aandacht op zichzelf wil richten, als een egotrippertje aan de weg wil timmeren. Geen gekke vraag, want het wemelt van ego-trippertjes. Toch? Direct bij lezing van de gedichten van Ecury ontdek je dat die vraag totaal niet op haar van toepassing is. Je zou jezelf ermee op het verkeerde been plaatsen. Haar gedichten zijn pogingen om alledaagse situaties als existentiële ervaringen te beleven. Dat althans is mijn overwegende indruk. De belangrijke existentiefilosoof Heidegger heeft het woord 'Jemeinigkeit' gelanceerd, dat zoiets als 'mijn-heid' betekent. Daaronder verstaat hij de noodzaak alledaagse ervaringen als 'mijn persoonlijke existentiële beleving' te ervaren, in plaats van algemeen menselijke ervaringen. 'Jemeinigkeit' brengt ons voor een moment in contact met het mysterie van onze persoonlijke existentie. Inderdaad een noodzaak. We kunnen ons aan die noodzaak onttrekken. We kunnen algemene dingen zeggen en geloven, elkaar napraten en na-apen en onszelf met clichés geruststellen. Leren wordt nazeggen. Dat alles scheert Heidegger over de kam van 'geklets'. De wereld is er vol van. Het web leeft ervan. De taal is het eerste slachtoffer van geklets, onze persoonlijke existentie het tweede. Maar we kunnen ook ervoor kiezen iets van onze 'mijnheid' tot uitdrukking te brengen, in taal, kleur, klank of beweging. Wanneer een dichter dat doet, en volgens Heidegger is de dichter daartoe bij uitstek geschikt, is de kans aanwezig dat medemensen, lezers, zich op hun beurt van hun noodzaak tot 'mijn-heid' bewust worden en existentieel beginnen te leren. Het werk van Nydia Ecury treft mij als een dichtstijl die dit bewerkstelligt: zonder omhaal verhalend, prachtig beeldend, soms bruut, niets en niemand ontziend, vooral niet zichzelf, vaak met een vleugje humor. Waarheid blijkt onverborgenheid te zijn. De dingen worden beeldend onthuld.

In 'De droogte' vergelijkt ze zichzelf met een boom met blootliggende wortels, met takken waarin zich donkere noodlottige vogels nestelen. En dan de strofe:

'geen druppel rest
van vroegere regens
om de wrede droogte te verzachten die mijn ziel regeert'

Een droom die ik heb

In het gedicht 'Haar hoed' wordt verrassend origineel over de afwezigheid van 'mijn-heid' gesproken aan de hand van een hoed met struisvogelveren, die weliswaar met de regelmaat van de klok liefderijk wordt afgestoft, maar die voor de rest als een lege hoed door de kamer zweeft.

'Ik houd niet van lege hoeden
Ik houd niet van lege spullen
……
De mensen zelf, waar zijn
Ze gebleven? Waar? Zeg op!'

Met andere woorden: kom tevoorschijn! Existeer! Daarom gaat het toch? 'Ex sistere', uit je schuilplaats tevoorschijn treden en mijn-heid beamen. Het verdere verloop van dit gedicht is grappig. Eens werden drie muizen tussen de veren gevonden, dieren die, als we niet oppassen, ons bestaan overnemen. Overnemen! Stel je voor. En dan de herinnering aan de overleden tante, gebruikster van de hoed. Nicolina was haar naam:

'Een geel zuurtje in mijn mond
Met de zoete smaak
Van een raadselachtige vrucht'

Bij het lezen van het complexe Landschap greep mij als lezer existentiele angst aan. De lezer ontkomt niet aan de confrontatie met zijn onvermogen iets van het leven te maken. Heidegger zou er een diepzinnige filosofische beschouwing aan hebben kunnen wijden. Een gedicht als Pauze juist treffend in zijn eenvoud, over een vogeltje dat dood op de veranda wordt aangetroffen met zijn poten, als

'stokjes omhoog wijzend
Alsof hij wilde rusten
Tegen de wolken aan
Weidse hemel en blauw, zijn vroeger element'

En dan dat korte tussendoorregeltje 'zijn dood deelt hij met ons', waarna het verder gaat over het vogeltje, zijn begrafenis in de lauwe schoot van Moeder Aarde. Waartoe?

'Opdat de sterren niet opnieuw
de hele nacht de hardheid
van het leven zouden bewenen'

De confrontatie met de dood wordt als een schokervaring beschreven. Een schokervaring plaatsgrijpend in het 'nu', het leven als het ware even tot stilstand brengend, opdat ons bewustzijn er niet aan voorbijgaat. Als een komma in een zin, die ons helpt bewust te worden van de betekenis ervan. Als een pauze. Waarna het leven voortgaat met nieuwe numomenten. We zouden aan de momenten voorbijgaan indien we het verleden blijven bewenen. De lauwe aardeschoot komt ons te hulp.
Heidegger heeft geen kennis hiervan kunnen nemen. Wij kunnen als lezers er zelf mee aan de slag, zonder risico de grote filosoof na te praten. Trouwens wij zijn zelf ons bestaan en, nadat we deze regels hebben gelezen, willen we niet langer bezwijken voor de verleiding van napraterij en geklets.
Nu we Heidegger erbij gehaald hebben, kunnen we nog even stilstaan bij zijn uiteenzetting over 'dichten', afkomstig van het vroeg-Latijnse dictare, dat oorspronkelijk betekende 'oplezen wat men heeft bedacht'. Daarmee belanden we meteen bij het werkwoord 'bedenken'. Dan is Heidegger in zijn element. Bedenken doen we naar aanleiding van situaties waarin we ons bevinden. Situaties doen ons nadenken en situaties kunnen ook aanleiding zijn tot het bedenken van iets nieuws, een nieuw inzicht, iets waarop we kunnen voortbouwen. Bedenken doen we niet in opdracht of in navolging van anderen. Het is een existentiële daad, dat bedenken. Het zegt iets over de bedenker zelf en hoe hij in die situatie staat. Ergens zegt Heidegger dat ons ware bestaan op aarde een 'dichterlijk bestaan' is. Dichten als 'creatief denken en bouwen' is voor Heidegger de essentie van 'er-zijn'.
Opvallend is dat vrijwel al deze gedichten van Ecury bedacht zijn naar aanleiding van een beleefde situatie, zoals het vogeltje dat dood op de veranda ligt. Dichten is dus een soort bedenkproces, een voortdurende bezigheid van auteur en lezer om iets te leren omtrent de waarheid van ons bestaan. Zonder eindproduct. Het gedicht wordt voor de lezer een situatie die aanleiding kan zijn om zelf te denken. Zo worden lezers coauteurs.
Waarom ik haar gedichten zo goed vind? Omdat ze het gevoel geven door en door echt te zijn, steeds verrassend en om die beide redenen sterk tot co-auteurschap aansporend. Daar komen nog andere overwegingen bij. Ik beperk me tot een tweetal. Haar natuurlijke gebruik van metaforen is frappant. Die komen altijd losjes ongemerkt de kamer binnenstappen, om vervolgens perfect te functioneren in de tekst. Geen moment krijgt de lezer het gevoel dat ze er met de haren zijn bijgesleept. Lees bijvoorbeeld het gedicht Blij, waarin ze het heeft over de 'zolder van de herinnering', over een 'snaar die wordt aangeraakt', en het 'licht worden als een veertje in de wind'. Zo toepasselijk, zo prachtig met elkaar verweven, zo herkenbaar, zo indringend. Om nooit te vergeten.
En dan zijn er de rijtjes. Iemand merkte op dat in tegenstelling tot het klankkleurige en ritmische Papiaments het Nederlands zich niet leent voor ritmische rijtjes. Ik kan hierover niet goed oordelen. Ongetwijfeld wordt het Papiaments vooral gekenmerkt door zijn vermogen tot reflectieve expressie, terwijl het Nederlands eerder geneigd zal zijn tot expressieve reflectie. Tenminste als het goed gaat. Want met het nogal weerbarstige Nederlands ligt een afglijden tot banale botheid continu op de loer. Maar naar mijn gevoel gaat het in deze hertaalde gedichten goed en zijn haar rijtjes ook in het Nederlands verrukkelijk om te horen en spannend in hun opbouw. Waar gaat het heen? Misschien dat ze in het Nederlands minder onze gevoelskracht aanspreken en meer ons reflectievermogen. Hoe het ook zij, de rijtjes zoals in het gedicht 'Een droom die ik heb' brengen de lezer in de stemming om er niet aan voorbij te gaan, om zelf existentieel te denken. En mij dunkt is dat ook precies de bedoeling van Nydia Ecury.
Ik hoop vurig dat deze subtiel indringende gedichten hun weg naar een groot Nederlands publiek zullen vinden. Al heeft, naar ik aanneem, de droom van Nydia niets met het veel besproken Koninkrijk te maken, deze uitgave is een mooi bewijs dat het Koninkrijk niet zonder nut is.

Nydia Ecury, Een droom die ik heb, In de Knipscheer, 2013; met een informatief voorwoord van Sydney Joubert. De eerste helft bevat de 23 Nederlandstalige gedichten, de tweede helft de equivalenten in het Papiaments. Bij de hertaling heeft Esther Jansma geadviseerd.

Letra

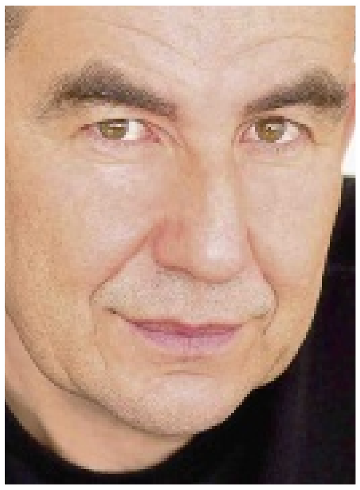

Ari Shavit

Haaretz' columnist en journalist Ari Shavit schreef een indrukwekkend persoonlijk relaas over de geschiedenis van het huidige Israël: My Promised Land (2013, in Nederlandse vertaling Mijn beloofde land). Men zou het een zionistisch boek kunnen noemen dat van zionistische propaganda is gespeend. Hij bespaart zichzelf geen tegenspraak, geen paradoxen, geen twijfels, geen dilemma's en vooral geen schuldvraag. 'From the beginning Zionism skated on thin ice'... Er bleken Palestijnen te wonen. Het zogenaamde wonder van Israël werd op ontkenning gefundeerd. In 1948 'the bulldozers razed Palestinian villages'. In het hoofdstuk Lydda gaat het over de afzichtelijke 'zuivering' waar men de ogen voor sloot en sluit. Het onmogelijke dilemma is niet verdwenen: of we verwerpen het zionisme op grond van Lydda of we omarmen het mét Lydda. Shavit's keuze is duidelijk. Hij omarmt het. Hij kan niet anders. 'If need be, I'll stand by the damned'. Het is de geboortegrond van zijn familie. Dit is de trieste tragedie van Israël, die hij besluit niet te ontkennen, noch op slinkse wijze te benutten, maar dapper te aanvaarden. Het boek gaat over meer. Over Marokkaanse joden die er moe van worden te moeten aantonen dat ze geen Arabieren zijn, het kernwapenprobleem en de misselijkmakende populistische politiek. Een brede maatschappelijke discussie over deze kwesties wordt in Israël amper gevoerd. Dat zulke indringende boeken verschijnen is een teken dat Israël leeft. Binnenkort zal het ook in het Hebreeuws verschijnen.

Lionel Shriver

Lionel Shriver schreef een roman over obesitas (Big Brother, 2013), de ziekte waaraan haar eigen broer overleed, de ziekte waar zo langzamerhand de halve mensheid onder zucht. Zeker ook op Curaçao. Onlangs werd ze door de redactie van NRCHandelsblad geïnterviewd. Daarin gaat ze in op de vergelijking tussen obesitas en anorexia. Als anorexia de uit de hand gelopen onthouding is, is obesitas de uit

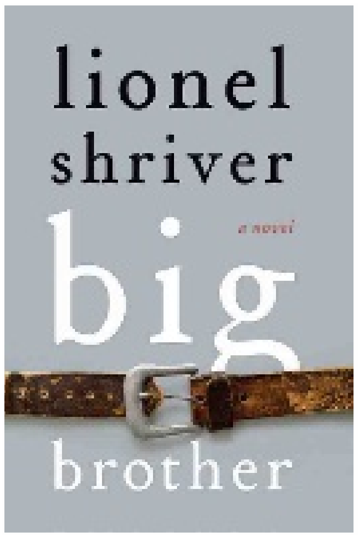

de hand gelopen gulzigheid. 'De dikke mens is gierig, gulzig, verspillend en lui. Wie dik is geeft toe aan de lusten van het lichaam'. De ziekte is de uitdrukking van onze cultuur, die mateloos en grenzeloos is, waarin discipline en beheersing geen rol meer spelen. Alles kan en alles lijkt eindeloos te kunnen uitdijen. Steden, auto's, vervoersstromen, bankrekeningen en lichamen. Bij anorexia ligt dat anders. Mensen die daaraan lijden worden een skelet. 'Ze lijken op de dood. Het is alsof je naast een skelet zit... je bent getuige van een langzame zelfmoord'. Daar zit ook precies het probleem met obesitas. Eveneens een langzame zelfmoord, maar dan verhult in de jas die we 'groei' genoemd hebben. Kortom, een roman met een zeer actueel thema.

‘Vrienden voor het leven’

BFF, Best Friends Forever. Een term die je de afgelopen jaren regelmatig hoort. Eind jaren tachtig was die term bij ons nog niet bekend. Wel het fenomeen beste vrienden. Wie waren je beste vrienden van toen? En zijn ze dat nog steeds? Deelden jullie vroeger alles met elkaar? Kende je elkaars dromen? En wat is er van die dromen uitgekomen? Deze vragen kwamen bij mij op toen ik foto’s aan het sorteren was en deze foto tegenkwam. Zomaar een foto van een groep vrienden, ergens eind jaren tachtig bij één van hen thuis. De eigenlijke groep was veel groter en bestond uit veel subgroepen, die voortdurend van samenstelling wisselden.

Tekst: **Monique Casimiri**

Een zeer hechte groep was het ook. Iedereen geeft aan deze groep als een hechte vriendengroep ervaren te hebben. “We deden alles samen”, zegt Marco. Waar Kamla aan toevoegt dat er binnen de groep ook wel echte BFF’s waren. Voor haar waren dat Marco en Celeste. Belachelijk gemaakt worden hoorde daar ook bij, vooral door Marco. Haar handgebaren en manier van spreken deed hij graag en goed na. Onzeker werd ze er niet van, integendeel. Het heeft haar geholpen stevig in haar schoenen te staan als mens en advocaat, welk beroep ze als partner bij VanEpsKunnemanVanDoorne uitoefent.
“Hecht waren we zeker”, aldus Mirja. “In de weekenden reden we vaak een dagje naar Banda’bou, waarna we bij Celeste thuis eindigden met een duik in het zwembad.” Het bleef niet bij die duik, meestal bleven ze hangen of vertrokken ze richting het huis van Marco. “Marco’s ouders waren de ‘coole’ ouders”, zegt Vanessa, “ze vonden het niet erg leek het, dat er elke dag kinderen rondhingen.” Kamla herkent zich hierin. “In die tijd zaten we het meest bij Celeste en Marco thuis. Waarschijnlijk omdat hun ouders het meest relaxt waren. De ouders van beiden waren enorm gastvrij en konden vrijheid en controle goed balanceren.”
Dat het een vriendengroep was waar je niet om heen kon blijkt wel. Het was zo’n grote groep, dat moest wel opvallen. “Het was ook een zeer diverse groep vrienden met allemaal verschillende achtergronden, culturen en kleuren. Daar werd soms wel raar van opgekeken. In die tijd had je vooral op de middelbare scholen groepen gebaseerd op achtergrond, bevolkingslaag of sociaal milieu. Wij doorbraken deze standaard in zekere mate”, vertelt Marco, zich toen al bewust van zijn omgeving.
Net zo goed als Mirja: “Ik ben me altijd heel bewust geweest van mijn omgeving waarin ik opgroeide. Ik vind het ook heel erg dat er veel mensen zijn die het heel moeilijk hebben. Ik heb er ook moeite mee dat er mensen zijn die denken dat de sky the limit is en niet beseffen hoe goed ze het hebben. Ik ben heel dankbaar voor wat ik heb: mijn kinderen, mijn gezin, mijn familie en mijn gezondheid.”
Gezondheid is een gemeengoed onder de vrienden. Blij en dankbaar dat bij de meesten beide ouders nog leven. Bij twee vrienden is in hetzelfde jaar, in 2004, een ouder overleden. Dit heeft grote impact gehad op hun keuzes. Girvin geeft aan dat dit soort gebeurtenissen hem harder hebben gemaakt, zowel mentaal als karakter-wise. Voor Vanessa was dit een reden om terug te keren naar Curaçao.

‘Ik kom terug voor mijn pensioen’

De keus om terug te gaan naar Curaçao komt voor iedereen op een ander moment. Marco geeft duidelijk aan wellicht te willen komen als hij met pensioen gaat, Amsterdam heeft hem nu nog genoeg te bieden en Maurice wil wel graag terug, maar zolang het politieke klimaat niet verandert, ziet hij er niet zoveel in om ook te moeten gaan werken, dus ook hij ziet het wel zitten om te komen als hij met pensioen mag.
Voor Kamla kwam de keus een paar jaar geleden. Toen zij op vakantie was op Curaçao en daar besefte dat ze voor haar gevoel haar prioriteiten niet op orde had. Ze miste haar familie en vrienden, de mensen, de muziek, de taal. Ze werd in die vakantie omarmd door een warme deken, die ze niet meer wilde afschudden. Die warme deken, dat gevoel, hoor ik bij de anderen die niet op Curaçao wonen ook terug. “Ik voel me niet meer zo thuis in Nederland”, zegt Roberto. En ook Mirja gunt haar kinderen de fijne opgroeitijd, die ze zelf heeft mogen ervaren op Curaçao. “Ik vind het een ‘gemis’ als ik mijn kinderen zie opgroeien in Nederland. Gemis is hier een relatief begrip, want er zijn in Nederland ook veel goede en leuke dingen, die je op Curaçao weer niet hebt. Het is meer dat ik met zo’n goed en fijn gevoel terugdenk aan mijn eigen jeugd, dat ik dat mijn kinderen ook zou gunnen.”
Ook Maurice kijkt met veel plezier terug op zijn jeugd op Curaçao. Zijn favoriete stapavond was naar de Pub. Toch wel de meest populaire club onder deze vrienden. En toen dronken we nog niet eens, wordt gezegd. Er is een generatie mee groot gebracht. En wat deden ze dan als ze niet naar de Pub gingen? “We propten ons allen in de stationwagen van Goof en reden naar Banda’bou”, zegt Celeste. “Of we stonden vroeg op om de Christoffelberg te beklimmen.” Maar ze zaten ook veel bij elkaar thuis. Kaarten bij Marco, poolhangen bij Celeste, en de vele barbecue-avonden bij Girvin. Met stip op één staat de kerstbarbecue; bij iedereen nog fris in het geheugen gegrift. “Jaar in, jaar uit werd bij mij thuis op Jan Thiel een kerstbarbecue gehouden. De Casimiri’s kwamen ‘s morgens al meehelpen met de voorbereidingen voor het feestje”, aldus Girvin.

Vlnr. bovenste rij: Vanessa Vrolijk, Girvin Eustatia, Celeste Galmeyer, Marco Martina, Kamla Besancon. Onderste rij: Roberto Badaracco, Maurice Laclé, Mirja van Duinen.

Wat statistische feitjes:

Zes van de acht hebben een relatie, waarvan er drie getrouwd zijn.

Samen hebben ze tien kinderen, waarvan drie meisjes en zeven jongens. De oudste van hen is nu 12 en de jongste nog geen twee maanden oud. Deze twee kinderen komen ook nog uit hetzelfde gezin.

Samen zijn deze vrienden minstens 33 keer verhuisd. Eén van ze zo vaak dat ze de tel is kwijt geraakt.

Ze hebben vooral in Nederland en op Curaçao gewoond, maar ook in de Verenigde Staten, Griekenland, Frankrijk, St. Maarten en Dubai.

‘Zijn ouders waren de ‘coole’ ouders’

Wellicht is op één van deze barbecue-avonden de bijnaam van Roberto ontstaan, porkchopoling. Hij had zoveel pork-chops gegeten die avond, dat Mirja hem sindsdien porkchopoling is blijven noemen. En hij was niet de enige met een bijnaam. Girvin werd Goofy genoemd en Maurice Beer of Mau. Celeste kreeg de bijnaam Lessie en Mirja heette Mirdja Ninja of Banani. De meesten worden alleen nog door ‘oude’ vrienden bij deze naam genoemd en gaan tegenwoordig met hun doopnaam door het leven.
Behalve lekker eten van de barbecue werd er ook goed rondgekeken, want liefdes waren er wel binnen de groep. Binnen de grote groep zeker, binnen de kleine groep op deze foto bleef het bij een heimelijk gevoel. “Ik had een grote crush op Celeste gedurende een hele lange tijd en ik vond Kamla prachtig... daar zijn geen liefdes uit voortgekomen. Petra en Marco waren wel een tijdje samen en ik heb Monique ooit een kusje mogen geven”, zegt Maurice.
Dat liefde niet voor iedereen geheel vanzelfsprekend was blijkt wel uit de openhartige woorden van Marco: “Tijdens mijn pubertijd worstelde ik met mijn seksualiteit. Vanaf mijn zestiende, ongeveer, droeg ik een geheim bij mij. Na een heftige periode in de zomer van 1990 is Celeste degene geweest die naar mij toe kwam en zei: “Marco, kom er maar voor uit dat je gay bent, het is niet erg.” “Dit was een enorme bevrijding en opluchting voor mij. Ik zal haar hier eeuwig dankbaar voor zijn. Geen van mijn familie of vrienden heeft mij laten vallen en elk op zijn of haar manier heeft hierdoor een positieve invloed gehad op mijn leven. Ik was openly gay op een middelbare school op Curaçao. Dat is niet altijd gemakkelijk geweest, maar door deze hechte groep heb ik me beschermd genoeg gevoeld om er op jonge leeftijd voor uit te komen op een klein eiland als Curaçao, waar het in die tijd, zeker nog een taboe was.”
Dat beschermde en vertrouwde was ook de basis voor adviezen die door de ouders in die tijd gegeven konden worden. Ieder van de geïnterviewden heeft zich veilig genoeg gevoeld om zijn eigen weg te mogen ontdekken. “Alle advies is met liefde gegeven, maar ik denk dat elke persoon toch zijn eigen weg is gegaan om zijn geluk te vinden in het leven. Ik heb veel dingen gemeen met mijn ouders, maar er zijn ook veel verschillen, we komen duidelijk uit verschillende generaties”, meent Celeste.
En dat ze goed terecht zijn gekomen blijkt wel uit het feit dat nagenoeg ieder een hbo- of wo-opleiding heeft gevolgd. Ze hebben de keus gekregen en gemaakt om te willen studeren, wat hen heeft gevormd tot de persoon die ze nu zijn. De ervaringen van het studeren zijn niet eens zo heel verschillend als je ze naast elkaar legt. “Ik leef mijn droom van toen als piloot”, zegt Maurice. Roberto: “Het studeren gaf mij meer zelfvertrouwen.”
“Het heeft me verantwoordelijker gemaakt.0” (Maurice)
‘Ik ben van een jonge afhankelijke jongeman naar een volwassen onafhankelijke persoon gegroeid.” (Girvin)
“Ik heb in Nederland in een (relatief) liberale omgeving analytisch leren denken, en in Amerika heb ik de scherpte en gedrevenheid van medestudenten mogen ervaren die mij naar de top van mijn kunnen hebben gedwongen.” (Kamla) Allemaal zeer positief. Zijn er dan ook punten te noemen die als niet prettig zijn ervaren? Het wennen buiten het eilandleven blijft altijd een rol spelen. Weg van de warmte en veiligheid, naar het individualisme en de kou. “Ik vond het moeilijk om ergens bij te horen”, zegt Mirja. Niet onbegrijpelijk als je net zo’n warme hechte groep achter moest laten. Vanessa vat het geheel mooi samen: “We zijn volwassen geworden in onze studententijd.”

‘Ik leef mijn droom van toen’

Nu ze allen volwassen zijn geworden en verspreid over de wereld wonen is het contact veranderd. Veel van het contact verloopt via Facebook, Whats APP of e-mail. Diegenen die op het eiland wonen, zien elkaar regelmatiger, zijn zelfs peetouder van elkaars kinderen. En sommigen hebben nagenoeg geen contact meer met de anderen. Wat blijft is het vertrouwde gevoel van toen.
Voor iedereen geldt, dat als ze elkaar nodig hebben, ze altijd weer een beroep op elkaar kunnen doen. De basis die in 1989 is gelegd is een basis voor het leven. Ongeacht waar je woont, wat je verdient, hoe je je leven hebt ingericht of hoe vaak je elkaar tussendoor hebt gezien. Dit zijn vrienden voor het leven.

‘En toen dronken we nog niet eens’

Top 5 muziek van toen

1. 4:40
2. Madonna
3. Reggae
4. Rock songs
5. Meatloaf

Nog wat anekdotes:

Marco: “Eén keer heb ik mijn moeder gevraagd om me naar Celeste te brengen onverwacht. Op de voordeur was een briefje geplakt door Celeste met de tekst: ‘Nos a joyreide e auto. We zijn zo terug’.”
Celeste: “Als ik advies had mogen geven aan mijzelf, met de wijsheid van nu, dan zou ik zeggen: begin nooit met roken.”
Kamla: “Ik deed mee met een lambada-wedstrijd op school. Samen met Marco, Celeste en Andy Devid. We namen het heel serieus. Volgens mij hebben Marco en ik gewonnen.”
Roberto: “Ik krijg het soms benauwd in Nederland. Door de seizoenen heen verandert je leven. Hoe kouder, hoe beperkter men zich buiten bevindt.”
Mirja: “Ik ging graag kamperen op het strand met een groep.”
Girvin: “Mijn rol binnen de groep was die van feestjes organiseren.”
Vanessa: “Paradise by the dashboard light, dan stonden we met z’n allen op de dansvloer te springen.”
Maurice: “Op Kreta heb ik geleerd dat wij mensen van Curaçao, overal op de wereld kunnen wonen, omdat we aan een multiculturele maatschappij gewend zijn.”

Puzzels.

PRIJSPUZZEL

Horizontaal:
2. Lastercampagne; 6. houtsoort; 12. bevaren zeeman; 15. gevangenis; 17. rivier in Italië; 18. op de wijze van; 20. voetpunt; 21. nachtvogel; 22. schuilkelder; 25. roem; 26. klamp; 27. opperwezen; 30. seriositeit; 31. rolletje geldstukken; 34. denkbeeld; 37. niet fijnzinnig; 39. voorzetsel; 40. overhandigen; 44. oktober (afk.); 45. damp; 47. voormalige Chinese leider; 48. plaats in België; 50. grootmoeder; 52. schaamte; 53. medisch beroep; 54. sieraad.

Verticaal:
1. Bijbelse naam; 2. voorspoed; 3. ernstig; 4. pepervreter; 5. zuiderbreedte; 7. langspeelplaat; 8. leidsman; 9. Griekse letter; 10. met tegenzin; 11. naarling; 13. azijn; 14. dunne gesleten plek in kleding; 16. Ierland; 18. aan zee; 19. symbool americium; 23. voegwoord; 24. sierplant; 26. voor; 28. hondensoort; 29. echec; 30. cycloop; 32. keerkringslanden; 33. voetbalterm; 35. aanwijzend vnw.; 36. robbenbont; 38. in orde; 40. god van de liefde; 41. geografische mijl; 42. van onderen; 43. inwendig orgaan; 46. grootvader; 49. bouwland; 51. Frans voegwoord; 52. Japans bordspel.

1	■	2	3	4	5		■	6	7	8	9	10	■	11
12	13					■	14	■	15				16	
17					■	18		19	■	20				
21			■	22	23				24		■	25		
■		■	26			■		■	27		28	■		■
29	■	30					■	31				32	■	33
34	35			■		■	36	■		■	37		38	
39			■	40		41		42		43	■	44		
45			46		■	47			■	48	49			
	■	50			51	■		■	52				■	
53							■	54						

Uit de inzendingen van de Amigoe-puzzel van vorige week is als winnaar van de weekprijs van 25 gulden getrokken:

Juan Dirksz
Wayaca 69
Aruba

Joyce Faneyter
Tinweg 4
Curaçao

De winnaar kan zijn/haar prijs na identificatie ophalen op het kantoor van de Amigoe. Curacao: Kaya Fraterna di Skèrpènè z/n tot drie uur n.m. Aruba: Patiastraat 13, tijdens kantooruren. Bonaire: Shon Ma Carolina, Kaya Nikiboko Noord 18.

Oplossingen moeten zowel op Curaçao als Aruba zijn ingediend op woensdag voor 12:00 uur. Gelieve duidelijk op de enveloppe te vermelden: Amigoe-puzzel. Vanuit Bonaire kan de oplossing gefaxt worden naar Curaçao: (00599-9) 767-4744.

SUDOKU

Schrijf alle cijfers 1 t/m 9 in alle verticale kolommen, alle horizontale rijen én in alle vierkantjes van 3 x 3 vakjes.

LIGHT

					9	7		
			7			6		3
	4	9		8				
		1		3			5	
	7	5					6	
	2		8			1	3	
	1						8	
			6	2		3		4
8	3	6		9	4		7	5

HEAVY

		9						
			2				1	
							4	2
			5					3
	8				1	4		
	5	7					9	
	1			3				
2	4						7	8
	3				6	2		

ZWEEDSE PUZZEL

dom-merik / klem	↓	vooruit! / lof	↓	na-streven	↓	grond om boerderij	↓	betreu-rens-waardig / Engeland	↓	hengsel-scharnier / Schotse stad	↓
→		↓		uitbouw van een huis / roofdier	→			↓		↓	
wieler-term / gevleid	→			↓		bloei / inhouds-maat	→				
→						↓	viskaar / Frans lidwoord	→			manne-lijk (afk.)
oor-konde		varens-gezellen / Frans lidwoord	→				↓		afstands-maat / symbool titanium	→	↓
→		↓	Frans lidwoord	→		hout-soort	→		↓		
half-warm	→				kinds	→					

CRYPTOGRAM

					1	2		3
4		5		6	■		■	
	■		■		■		■	
	■	7						
8			■		■	■	■	
	■	■	■		■	9		
10		11						
	■		■	■	■			
12								

Horizontaal:
1. Een stoot van benzine (4); **4.** Dat bier bevindt zich meer in de diepte (5); **7.** Niet accepteren betekent een andere richting nemen (7); **8.** Stotend sterrenbeeld (3); 9. Lokletters (3); **10.** Insect met een ontevreden gezicht (7); **12.** De slager is aan de deur (7).

Verticaal:
2. Daarop volgt nog een meisje (4); **3.** Intens verwarde sport (6); **4.** Oefenstof voor een schilder (8); **5.** Neem van ons het honderdste deel! (4); **6.** Voor de rest krijgt een Duitser geen thee (6); **9.** Water onttrek ik aan een Yankee (4); **11.** Spaans water in Brazilië (3).

WOORDZOEKER

R	T	S	E	T	O	R	P	A	T	J	A	R
E	T	U	M	I	Z	A	L	E	E	K	U	D
L	I	E	G	T	E	E	G	I	E	U	Z	N
E	N	A	R	J	G	E	M	I	T	N	E	A
D	D	E	S	N	N	E	Z	C	E	R	E	A
A	H	A	O	G	F	U	U	R	E	Z	D	N
R	P	R	A	S	M	R	E	I	O	G	R	M
E	W	A	A	K	T	K	D	E	A	E	D	A
K	N	L	L	S	K	N	T	R	M	G	N	A
R	B	O	N	A	IJ	H	A	M	M	I	A	K
E	F	IJ	J	T	O	M	E	R	A	P	T	T
W	L	F	S	U	S	L	L	F	G	P	S	E
E	A	E	T	T	IJ	G	E	R	K	A	T	N
B	O	D	N	E	M	O	K	N	I	H	D	E
W	E	G	A	L	L	O	C	O	T	O	F	G
N	E	N	E	K	E	T	R	E	G	E	L	E

In deze mengelmoes van letters zijn al de onderstaande woorden verstopt. Streep alle woorden door. De resterende letters vormen dan regel voor regel van links naar rechts gelezen de oplossing van deze puzzel.

Aanmaak
Adagio
Afjakkeren
Atjar
Azimut
Bewerker
Blasfemie
Dagrantsoen
Deler
Folkmuziek
Fotocollage
Gamma
Genet
Happig
Hertz
Inkomen
Legertekenen
Lemmer
Lijnstructuur
Pasje
Protest
Smaragd
Stand
Tegengaan
Tijgerkat
Woestijndieren
Wrongel
Zoethout

© Puzzelland/140201

OPLOSSINGEN VORIGE KEER

Light

7	2	6	3	9	5	4	1	8
8	4	3	1	2	7	5	9	6
5	9	1	8	6	4	2	7	3
9	7	5	2	8	1	3	6	4
2	1	4	6	7	3	8	5	9
6	3	8	4	5	9	1	2	7
3	8	7	5	1	6	9	4	2
4	5	9	7	3	2	6	8	1
1	6	2	9	4	8	7	3	5

Heavy

5	4	9	2	3	7	6	8	1
7	2	3	1	6	8	4	9	5
8	6	1	9	5	4	3	7	2
4	3	2	5	8	9	1	6	7
6	1	5	7	4	2	9	3	8
9	8	7	3	1	6	2	5	4
1	7	6	8	2	3	5	4	9
3	5	8	4	9	1	7	2	6
2	9	4	6	7	5	8	1	3

Cryptogram:
Horizontaal: 1. Spek; 4. porto; 7. etaleur; 8. aap; 9. ons; 10. erebaan; 12. stofvrij.
Verticaal: 2. Pose; 3. kloris; 4. papavers; 5. reep; 6. omagra; 9. ontij; 11. ego.
Woordzoeker: Afkondigen
Kraak de Code: 2 3 1 4 6 4

Zweedse puzzel

■	M	■	F	■	S	■	G	■	■	P	■	R	■	S
H	A	A	S	■	P	O	N	S	■	I	N	E	P	T
■	N	L	■	G	E	M	O	E	D	■	M	I	S	E
O	G	E	N	■	K	W	E	L	E	N	■	N	E	P
■	A	■	I	D	■	E	■	A	S	E	N	■	U	■
T	A	T	O	E	A	G	E	■	S	T	E	E	D	S
■	N	A	B	O	B	■	■	A	A	T	■	S	O	U
■	■	P	E	■	O	O	I	T	■	O	K	T	■	B
L	A	K	■	E	N	B	L	O	C	■	Ÿ	■	C	L
■	R	A	L	■	N	U	L	■	A	L	K	A	L	I
Y	E	S	■	G	E	S	■	A	S	E	■	T	O	E
■	S	T	E	R	E	■	A	T	H	E	N	E	U	M

Prijspuzzel

S	■	B	A	S	T	A	■	K	A	K	E	L	■	B
N	I	E	L	L	O	■	S	■	P	A	G	A	A	I
E	R	A	T	O	■	B	A	H	■	B	O	N	Z	E
B	A	T	■	P	E	R	G	O	L	A	■	S	E	T
■	K	■	R	E	I	■	O	■	O	A	E	■	N	■
A	■	G	A	R	V	E	■	P	I	L	A	V	■	A
K	R	I	M	■	O	■	S	■	P	■	U	I	I	G
E	E	G	■	B	L	U	N	D	E	R	■	K	O	R
L	E	A	S	E	■	R	O	G	■	E	R	I	C	A
E	■	N	A	T	O	■	T	■	A	D	E	N	■	F
I	N	T	E	E	L	T	■	V	R	E	U	G	D	E

Zelfvertrouwen

Als ouder of pedagogisch medewerker ben je er voor een kind om het te begeleiden en advies te geven over wat het wel of niet moet doen, maar uiteindelijk zal het zelfstandig keuzes moeten kunnen maken om in de grotemensenwereld te kunnen aarden.

Tekst: **Bertine Vermeer**

Het volgende verhaal is hier een mooie illustratie bij:
Op een dag ging een vader en zijn zoon op reis. Vader besloot zelf te gaan lopen en zette zijn zoon op de rug van de ezel. Zo gingen zij op weg tot ze een paar mensen tegenkwamen die zeiden: "Dat is de wereld op zijn kop. Die gezonde jongen rijdt op een ezel, terwijl zijn arme, vermoeide vader nauwelijks vooruit komt." Toen de jongen dit hoorde stond hem het schaamrood op de kaken. Hij stapte af en stond erop dat zijn vader verder zou rijden. Zo liepen ze verder, vader op de ezel en de jongen te voet. Even later kwamen ze weer mensen tegen die zeiden: "Moet je dat zien! Wat een ontaarde vader, die zelf lekker op de ezel zit en zijn kind laat lopen." Na dit verwijt draaide de vader zich naar zijn zoon en zei: "Kom, dan zullen we samen op de ezel rijden." Zo vervolgden ze hun weg, tot zij mensen tegenkwamen die zeiden: "Kijk, dat arme beest! Zijn rug zakt door onder het gewicht van hen beiden, wat een dierenbeulen!" Daarop zei de vader tot zijn zoon: "Laten we afstappen. Het is beter dat we allebei gaan lopen, dan kan niemand ons nog iets verwijten." Zo liepen ze verder achter hun ezel. Tot een stel voorbijgangers weer commentaar leverde: "Wat zijn er toch een dwazen op de wereld! Ze lopen in de brandende zon en geen van beiden denkt eraan op de ezel te gaan zitten." Vader draaide zich om naar zijn zoon en zei: "Je hebt het gezien mijn zoon. Hoe je je ook gedraagt, op- en aanmerkingen zullen er altijd zijn. Volg daarom altijd wat je eigen hart je ingeeft." (door Aesopus, zesde eeuw voor Christus)

Gedurende je leven krijg je tal van adviezen over wat je wel of niet zou moeten doen en wat je ook doet, je zult altijd commentaar krijgen. Dit kan veel onzekerheid met zich meebrengen. Pas wanneer je voldoende zelfvertrouwen hebt en je eigen gevoel durft te volgen, kan je beter met kritiek leren omgaan, je eigen gevoel, verstand en dromen volgen en werkelijk je geluk nastreven.

In een eerdere column 'Effectief complimenteren' werd al genoemd dat zelfvertrouwen kan worden gestimuleerd door kinderen te complimenteren omdat ze ergens hun best voor hebben gedaan, of zonder hulp iets knaps deden. Kinderen kunnen vaak meer dan je denkt. Ze leren er ook veel van als iets misgaat en wanneer ze gestimuleerd worden om zelf een probleem op te lossen. Vanaf ongeveer drie jaar zijn de meeste kinderen bijvoorbeeld prima in staat om een ruzie met vriendjes zelf op te lossen.

Tuma mi Man

Tuma mi Man is een kinderdagverblijf, dat behalve reguliere opvang ook sociale opvang biedt aan minderbedeelde kinderen uit de achterstandswijken in de omgeving van Parera. Voor meer informatie over Tuma mi Man : info@tumamiman.com / 4659200, of Facebook: www.facebook.com/FundashonTumaMiMan

Ir. Bertine Vermeer is office-manager en innovatie-deskundige bij Tuma mi Man.

Huntu Kòrsou.

Onze natuur, onze identiteit

Sinds september 2013 staan ze online op de Facebook-pagina van CTB (Curaçao Tourist Board). Twee bijzondere documentaires die in zo'n tien minuten laten zien dat wij in een paradijs wonen. De één, genaamd Curaçao's Great Natural Diversity, richt zich op de inheemse flora en fauna, terwijl de ander, Curaçao True Nature, laat zien hoe belangrijk mangrovenbossen zijn voor ons.

Tekst: **Shakti-Aroena Lakhi**

Na het bekijken van de beelden besefte ik één ding: 'Dit moet ik met u delen, want dit is wie wij zijn, dit is onze identiteit.'
Om meer te weten te komen over de films, spreek ik met Corry van Heijningen van Evolution Productions, de initiatiefneemster, producent en regisseur. "Het is allemaal begonnen in 2010 met het projectvoorstel 'Diskubri bo Tera' (Ontdek je Land), omdat ik zag dat er nog niet veel was voor jongeren tussen de 12 en 18 jaar op het gebied van natuur- en milieu-educatie."
Het idee was om een serie van vijf natuurfilms te maken die zich focusten op verschillende thema's zoals geologie, de natuur in relatie tot toerisme, waterbeheer en groenteteelt voor eigen gebruik.

"Ik wilde hiermee een bijdrage leveren aan het besef dat bescherming en behoud van onze natuurlijke rijkdommen noodzakelijke voorwaarden zijn voor de ontwikkeling van een duurzame samenleving", schrijft Van Heijningen in het projectvoorstel. En mondeling vult zij aan: "Want hoe dan ook, weinig kennis over je omgeving betekent dat je er ook geen waarde aan hecht. Hier wilde ik iets aan doen."
Van Heijningen maakt zich zorgen over het ontbreken van waardebesef voor de lokale natuur onder de bevolking. "Nog steeds wordt in bouwplannen geen rekening gehouden met inheemse planten. Men kiest liever uitheemse die vaak duur zijn en veel water nodig hebben. Lokale planten zijn juist afgestemd op de Curaçaose weersomstandigheden. Dus ideaal om geïntegreerd te worden in deze plannen."

Helaas ging het vinden van fondsen voor 'Diskubri bo Tera' niet van een leien dakje. De overheid en verschillende bedrijven zijn benaderd, maar zij wilden financieel niet bijdragen. Uiteindelijk zat zij aan tafel met CTB en samen is besloten om de twee documentaires te maken die behalve voor toeristen en de lokale bevolking ook voor onder anderen wetenschappers interessant zijn. Met als onderliggende boodschap volgens Van Heijningen: "Curaçao is meer dan zon, zee en strand."

Voor het maken van de films heeft Van Heijningen nauw samengewerkt met verschillende partijen. "Educational T-Video Foundation (ETV) heeft geholpen bij het promoten van het project en Kirk Claes deed het camerawerk en de editing. Van Carmabi en Gerard van Buurt heb ik veel wetenschappelijke informatie kunnen krijgen. En ook lokale natuurliefhebbers en -kenners hebben mij geholpen om de inhoud van het script volledig te krijgen." Al met al heeft dit na twee jaar geresulteerd in authentieke beelden van 'nos dushi Kòrsou'.
Ondanks alle hobbels die zij is tegengekomen ziet Van Heijningen de toekomst positief in en bruist zij van de nieuwe ideeën. "Ik ben nu bezig, eveneens voor CTB, met het maken van films over de invloeden van de verschillende bevolkingsgroepen op de Curaçaose cultuur. En hiermee gaat Van Heijningen door met het verkondigen van haar boodschap: respect voor onze identiteit via onze natuur en cultuur is de basis van ons bestaan.

Ir. Shakti-Aroena Lakhi is voorzitter en medeoprichtster van Huntu Kòrsou. Een stichting die zich inzet voor een 'better quality of life' op Curaçao. Meer lezen over dit initiatief: www.huntu-korsou.org en www.facebook.com/HuntuKorsou .

Wijn uit Argentinië

Argentinië is het grootste wijnproducerende land van Zuid-Amerika. Het klimaat is er uitermate geschikt voor wijnbouw. Vooruitstrevende Argentijnse wijnmakers halen het beste uit de druiven en produceren de laatste jaren veel topwijnen van internationale allure.

Wijngaarde in het Argentijnse Cafayate.

Tekst: **Erik van Kampen**

Met ongeveer 210.000 hectare wijnbouwgrond en een productie van meer dan 15 miljoen hectoliter wijn per jaar, staat Argentinië op de 5e plaats van 's werelds grootste wijnlanden, na Italië, Frankrijk, Spanje en de Verenigde Staten. De laatste decennia maken Argentijnse wijnmakers steeds meer spannende kwaliteitswijnen.

Geschiedenis

In 1541 plantten Spaanse kolonisten de eerste druiven in Argentinië. Ze ontdekten dat de druiven het best groeiden in het zonnige en droge klimaat aan de voet van het Andesgebergte. De Spaanse wijnmakers bouwden een geavanceerd irrigatiesysteem van kanalen, de zogenaamde acéquias, waarmee ze hun land voorzagen van smeltwater uit de Andes. De eerste vermeldingen van wijngaarden op schrift dateren van de laatste decennia van de 16e eeuw. Er werden toen veel wijnbouwgronden aangelegd rond de pas gestichte stad Mendoza.
Het gebied rond deze stad, Mendoza, is nog steeds de belangrijkste wijnregio van Argentinië.
Aan het einde van de 19e eeuw werden veel Europese wijngaarden verwoest door een omvangrijke druifluisepidemie. Franse, Italiaanse en Spaanse wijnmakers emigreerden naar Argentinië om daar een nieuw bestaan op te bouwen. De wijnkennis die ze met zich meebrachten zorgde voor een enorme opbloei van de Argentijnse wijnbouw.
In de 20e eeuw raakten de economie en de wijnbouw van het welvarende Argentinië echter steeds meer in het slop. Pas in de jaren 80 klom het land weer een beetje uit het dal. Veel wijngaarden werden toen opgeschoond en herplant met kwaliteitsdruiven, waardoor de kwaliteit van de wijnen toenam.

Wijnbouw

Het klimaat in Argentinië is overwegend droog en zonnig, met uitgesproken seizoenen. De zomers zijn heet en in de winter dalen de temperaturen tot onder het vriespunt. Strenge winters in de Andes, met veel sneeuw, zorgen voor voldoende smeltwater om de wijngaarden mee te irrigeren. Door het warme klimaat en het overvloedige aantal zonne-uren hebben Argentijnse wijnboeren een hoge opbrengst per hectare. Desondanks slagen ze er toch in om smaakvolle, geconcentreerde druiven te oogsten. Wijngaarden met lage rendementen brengen wel de beste wijnen voort. In een aanzienlijk deel van de Argentijnse wijngaarden werken wijnmakers nog met het zogenaamde pergola-systeem. Bij dit oude Italiaanse systeem groeien de druiven op ooghoogte. Tegenwoordig worden de druiven wel steeds vaker langs lage draden geleid. Met dit systeem kunnen ze gemakkelijker mechanisch geoogst worden.

Druivenrassen

In Argentinië worden talrijke druivenrassen geteeld. De meest aangeplante druif is de Criolla, een druivenras dat afstamt van de eerste wijnstokken die door de conquistadores werden geïntroduceerd. De Criolla wordt vooral gebruikt voor lokale consumptie. Daarnaast kent Argentinië nog een aantal zeer kenmerkende druivenrassen. De eerste is de Torrontés, een fruitige en aromatische witte druif die aantrekkelijke wijnen kan opleveren met een zeer kenmerkende neus van wilde bloemen en lychee.
Een andere favoriet is de Bonarda, een sappige rode Italiaanse druif waarvan soepele en gemakkelijk drinkbare wijnen gemaakt worden die zeer betaalbaar zijn.
De beste druif van allemaal is de Malbec. In Frankrijk, waar deze dikhuidige druif vandaan komt, worden er stoere en behoorlijk zware wijnen van gemaakt. In het warme klimaat van Argentinië levert deze druif juist veel rijkere en toegankelijkere wijnen op, met elementen van pruimen en bramen. Malbec is de meest onderscheidende wijn van Argentinië. Overigens verschijnen er steeds vaker goede wijnen op de markt van internationale druivenrassen als Chardonnay, Cabernet Sauvignon, Merlot en sinds kort de fruitige Viognier.

Wijnhuis Norton

Argentinië telt een kleiner aantal goede wijnproducenten dan Chili. Er zijn nog veel ouderwetse wijnhuizen die vooral voor de thuismarkt produceren. Maar de beste huizen zijn wél zo goed dat ze het op kunnen nemen tegen de Chileense topproducenten. De bekendste Argentijnse naam is Norton.
Bodega Norton werd in 1895 opgericht door Sir Edmund James Palmer Norton, Engelsman van geboorte en spoorwegingenieur bij de Buenos Aires Spoorwegen. Bodega Norton ligt in de vallei van de Mendoza River aan de uitlopers van het Andesgebergte in Luján de Cuyo. Het moderne tijdperk van deze eerbiedwaardige bodega begon in 1989 toen het bedrijf werd overgenomen door de huidige eigenaar Gernot Langes-Swarovski.
Deze vooraanstaande Oostenrijkse zakenman heeft de begrippen kwaliteit en overtuiging, inherent aan de productie van wijnen met een wereldwijde reputatie, hoog in het vaandel staan. Zijn zoon Michael is verantwoordelijk voor de dagelijkse leiding van de bodega. Met zijn team van experts is hij erin geslaagd de onderneming op ambitieuze wijze te moderniseren en geleidelijk het aantal wijngaarden uit te breiden tot meer dan 1.200 hectaren, terwijl de filosofie om wijnen van grote kwaliteit te produceren, gehandhaafd bleef.
Ik proefde voor dit verslag een Norton Privada gemaakt van Merlot, Malbec en Cabernet Sauvignon.
In Nortons Privada zijn het volle, zoete kersen die meteen in de geur en smaak opvallen. Rijping op eiken vat heeft daar aroma's van specerijen aan toegevoegd. Dat geeft de jamachtige, zwoele wijn pit. De suikerrijke druiven en de houtrijping zorgen er samen voor dat de donkerrode wijn vol, rond en zacht aanvoelt.
Norton werkt altijd met gezonde en door en door rijpe druiven. Dat is de filosofie van deze Argentijnse bodega en die proef je terug in hun wijnen. Die smaken namelijk echt naar puur fruit. Voor de 'Barrel Select'-wijnen worden de druiven met de hand geplukt van 15 jaar oude wijnstokken. Deze prachtige icoonwijn rijpte 12 maanden op vaten van Frans eikenhout, deels nieuw en deels gebruikt.
De houtrijping maakt de wijn langer houdbaar en de wijn is zeker tot 10 jaar naar oogstdatum een veelbelovende wijn.

À Votre Santé

Erik van Kampen is sommelier bij Licores Maduro.

WIJNADVIES

Verzorgd door de wijnspecialisten van Licores Maduro

Norton Barrel Select Chardonnay, Argentinië

Druivensoort: Chardonnay
Streek: Mendoza Vallei
Kleur: Goudgeel, abrikoos
Geur: Rijpe gele appelen, vanille
Smaak: Boter, kokosnoot

Het befaamde wijnhuis Norton maakt een aantal zeer smakelijke Chardonnay's. Deze is uit de serie Barrel Select en daar hoort natuurlijk een goede dosis houtgebruik bij.
De rijke, romige stijl van de Norton Chardonnay wijst erop dat de wijn in goed gebrande eikenhouten vaten is gemaakt. De aroma's, de alcohol en de zuren versmelten dan als het ware en een ronde, zachte, complete wijn is het resultaat.
Aan de exotische fruit-aroma's van deze weelderige Chardonnay worden door de rijping op Frans eiken duidelijk vanille en kokossmaken afgegeven.
Een zeer indrukwekkende wijn die gemakkelijk gedronken kan worden bij verschillende bereidingen van kip of varkensvlees.

Wat mij echt is bijgebleven is een combinatie met zoetzure varkenslapjes met daarbij gestoofde okra en jasmijnrijst. Een zeer bijzonder huwelijk tussen gerecht en wijn, omdat het gerecht alle smaken van deze superieure witte wijn oppakt.

Santé!

Erik van Kampen, sommelier

Deze wijn is verkrijgbaar bij The Store Licores Maduro en uw favoriete supermarkt!

Food for thought.

Gevarieerd koken zonder vlees

Vegetarisch eten is tegenwoordig niet alleen voor degenen die geen dode dieren willen eten. Vegetarisme kan gezondheidswinst betekenen, mits goed uitgevoerd. Het gerecht van deze week is de eerste in de nieuwe serie 'lekker en gevarieerd vegetarisch'. U zult vlees echt niet gaan missen met deze nieuwe recepten.

Tekst: **Miriam de Windt**

Alleen de koolhydraten zijn weinig aanwezig in dit gerecht. Alle andere voedingsstoffen worden rijkelijk geleverd.
De goede voedingsstoffen die bijdragen aan uw gezondheid meegenomen. Alleen maar handig dat dit gerecht er zoveel van levert. Minder positief: voedingsstoffen waar u op moet letten in de voeding, zeker in deze tijd met veel welvaartsziektes.
Van twee eieren per persoon kunt u als eerste er één ei van maken. Dit zal de hoeveelheid cholesterol meteen drastisch verminderen. De grootste hoeveelheid van de verzadigde vetten is afkomstig van de kaas.
De kaas geeft de aardappelkoekjes een lekkere smaak en zorgt voor het binden van de koekjes zodat ze niet uit elkaar vallen. Indien u de kaas wilt weglaten, kan het een goed idee zijn om de aardappelen in de schil te koken. Ze behouden dan hun eigen smaak. U dient dan wel een beetje maizena of bloem te gebruiken voor het binden.
De aardappel is een populair basisvoedsel. Een van de weinige koolhydraatrijke voedingsmiddelen dat ook vitamine C bevat. Niet alleen wordt de aardappel in heel veel landen bij de warme maaltijd gegeten, ook als snack heeft de aardappel zijn plaats weten te veroveren. Jammergenoeg in de vorm van chips en frietjes. U dient niet te vergeten dat de aardappel van de nachtschadefamilie is. Nachtschade bevat veel planten die giftig zijn. De giftige stof is neurotoxisch, hetgeen betekent dat ze het zenuwstelsel kunnen aantasten.
Hetgeen geldt voor iedereen met betrekking tot de voeding, geldt zeker ook als het gaat om aardappelen: variatie! Niet elke dag hetzelfde.
Vegetariërs eten geen vlees, vis, gevogelte en schelp-/schaaldieren. Bijproducten van geslachte dieren, zoals het stremsel voor de kaasbereiding en gelatine, worden ook niet gegeten.
Er zijn verschillende redenen dat mensen kiezen voor vegetarische voeding. Hetzij uit respect voor levende dieren, gezondheidsoverwegingen, zorgen om het milieu, religieus of cultureel. Het wereldvoedselprobleem is ook een punt van aandacht. Het voedsel dat gebruikt wordt voor het fokken en het melken van dieren kan veel efficiënter aangewend worden om de honger te bestrijden. Een dier eet vele malen meer dan het uiteindelijk voor de mens opbrengt. Een enorm verlies van voeding en energie.
Vegetarisme komt van het Latijnse woord 'vegetus'. Dit betekent levendig, opgewekt, krachtig.
Dit 'V'-logo wordt wereldwijd gebruikt om vegetarische producten aan te duiden.
Zoals reeds bekend zijn er verschillende vormen van vegetarisme. Lacto-vegetarisme, ovo-vegetarisme en lacto-ovo-vegetarisme: deze vegetariërs eten respectievelijk zuivel, eieren, zuivel-en-eieren. Semi-vegetariërs eten behalve zuivel en eieren ook vis en/of gevogelte.
Veganisme dient zeker te worden vermeld. Deze groep wordt steeds groter. Veganisten gebruiken niets van het dier. Niets van het gedode dier en ook niet als er sprake kan zijn van uitbuiting van het dier. Uitbuiting kan bijvoorbeeld zijn de wol van schapen, eieren en melk voor menselijke consumptie, veren en dons voor kussens en dekbed. Bill Clinton is de meest bekende 'vegan'. Ten tijde van zijn ernstige hartklachten is hij gestopt met het eten van alle dierlijke producten.
Dat vegetarisme een wezenlijke invloed kan hebben op uw gezondheid kan niet zonder meer beaamd worden. Indien u alleen maar vlees weglaat en uw voeding verder niet voldoende varieert en vetten, suikers en genotmiddelen rijkelijk blijft gebruiken, zult u waarschijnlijk toch bepaalde klachten gaan krijgen. Vegetarisme is mijns inziens een totaalpakket waarbij een bepaalde levensstijl en -opvatting hoort. Voldoende voedingskennis is noodzakelijk om een gebalanceerd dieet samen te stellen. Neem bijvoorbeeld vitamine B12. Hoe meer plantaardig uw voeding is, des te meer dient u erop te letten dat u voldoende vitamine B12 binnen krijgt. B12 zit namelijk in dierlijke producten. 'Vegans' moeten B12 supplementeren.
Vegetarisme is meer dan alleen het weglaten van vlees. Het is ook niet alleen het vervangen van vlees met één of andere vleesvervanger. Laten we eerlijk zijn: kan iemand die een 'vegetarische steak of sojaburger' eet zich werkelijk vegetariër noemen?
Deze nieuwe serie beoogt u te motiveren om vaker vlees en andere dierlijke producten te laten staan. Tenminste 1 à 2 maal per week. Vele gevarieerde recepten hebben wij voor u in petto.

Miriam de Windt is diëtiste en natural nutritionist.
T 889-1788
C 520-6932
E mdewindt@scarlet.an.

Voedingswaarde voor een 1-persoonsportie:

Voedingsstoffen	Hoeveelheid	% DAH
Calorieën/ kJoules	401/ 1684	20%
Natrium	496 mg	25%
Eiwitten	30 g	30%
Kalk	389 mg	56%
Vetten	21 g	31%
IJzer	3.7 mg	25%
Verzadigde vetten	8 g	40%
Vitamine A	487 mcg	54%
Cholesterol	467 mg	169%
Vitamine B1	0.32 mg	32%
Koolhydraten	25 g	10%
Vitamine B2	0.57 mg	44%
Voedingsvezels	5 g	17%
Vitamine C	37 mg	53%

De percentages zijn berekend op basis van 2000 calorieën

Kook mee met May.

Aardappelkoekjes met gebakken ei en tomaten

Ingrediënten:
Voor de aardappelkoekjes:
2 flinke Idaho-aardappelen, geschild gekookt en geprakt
1 cup geraspte verse Parmezaanse kaas
2 eidooiers
6 fijngehakte lente-uien
3 eetlepels fijngehakte Italiaanse peterselie
zout en vers gemalen zwarte peper
wat bloem
gewone olijfolie om te bakken
6 vleestomaten, vellen, pitjes en vocht verwijderd, elke tomaat in 3 plakken gesneden
3 tenen knoflook, in plakjes gesneden
fijngehakte blaadjes basilicum, naar smaak
8 eieren
gewone olijfolie om te bakken

Bereidingswijze:
De aardappelkoekjes:
De kaas, de eidooiers, de lente-uien en de peterselie door de geprakte aardappelen mengen.
Op smaak brengen met zout en peper.
8 Koekjes vormen van het aardappelmengsel.
Door de bloem halen en in een koekenpan met een laagje olijfolie op een middelmatig vuur aan beide kanten bruin en krokant bakken. Warm houden.
In een andere koekenpan de olie verhitten op een middelmatig vuur, de knoflook er in bakken, de tomaten toevoegen. Op een laag pitje 5 minuten laten pruttelen, omkeren, de basilicum toevoegen en nog 5 minuten laten pruttelen.
In een andere koekenpan de eieren bakken.
De gebakken eieren op de aardappelkoekjes arrangeren en met de gebakken tomaten garneren.

Eet smakelijk,
May

Zekerder als je

Etiquette is er niet om mensen zich ongemakkelijk te laten voelen. Integendeel, zegt etiquetteconsulent Sheïda Wever, die veelal zakenmensen helpt met hun omgangsvormen. Of je nu aanzit aan een formeel diner of onderhandelingen voert om een nieuwe deal te sluiten, je voelt je zekerder als je weet hoe je je moet gedragen en als je weet hoe je je moet kleden.

Tekst en foto's: **Mineke de Vries**

Zelf is ze om door een ringetje te halen, gepaste kledingstijl, keurige make-up, perfect gelakte nagels. "Ondanks dat ik me in Nederland - en vooral in de klassenstad Den Haag - thuisvoel, blijf ik me als Curaçaoënaar én mengelmoesje van Venezolaanse en Javaanse voorouders, een Zuid-Amerikaanse vrouw voelen die zich weet te presenteren." De Nederlanders vindt ze in de zakelijke scene veel te casual: stappen met flipflops en korte broeken het vliegtuig in, gaan in spijkerbroek - bedoeld voor in de tuin - naar hun werk. Je hebt een gescheiden outfit voor werk, vrije tijd, sport, uitgaan, vindt Wever. "Vooral Nederlanders denken dat nette kleding afstand schept, maar afstand heeft uitsluitend te maken met je eigen attitude, met vriendelijkheid, correctheid." Met nette kleding uit je respect voor jezelf en je collega's. Op Curaçao doen mensen over het algemeen beter hun best er goed uit te zien. "Alleen is het vaak over de top: te lange oorbellen, te veel kettingen en armbanden, te lange nagels, te strakke broeken. Een wandelende kerstboom is ook niet zakelijk."

Het is dus niet gemakkelijk het goed te doen. Wever traint mensen in zowel dresscode als omgangsvormen en geeft stylingadvies. "Vaak denkt men ten onrechte dat het veel kost. Ik ga mee shoppen en leer dat je met een klein budget veel kan kopen. Vermijd te dure winkels en zoek kleding die met elkaar matcht, zodat je verschillende onderdelen kunt wisselen om er steeds anders uit te zien. Let op stof en snit, die kunnen bij het goedkoopste artikel uitstekend zijn." Probleem op Curaçao is dat er amper winkels zijn om zakelijke kleding te kopen. Wever ging recent shoppen met een vrouw die zichzelf na haar bevalling te dik vond. "Ik heb haar zo aangekleed, dat ze er weer leuk uitziet én haar zelfverzekerdheid terugheeft! Als mensen stralen door hun nieuwe look, is dat voor mij de beloning. Want echt, voor alle lichaamstypen kan je een goede kledingstijl vinden. Je moet precies de grens weten, het rokje niet te kort, de blouse niet te strak, het decolleté niet te laag. En heb je brede heupen, draag dan een wat langer jasje." Overigens stopt het niet bij keurige kleding, ook schoon zijn, verzorgde haren en nette make-up horen daarbij.

Ze heeft ideeën een eigen zakelijke kledinglijn te ontwikkelen, waarmee ze wil laten zien dat zakelijk niet saai is. "Je kunt alle kleuren gebruiken, maar ook hier geldt: weet je grenzen. Ikzelf houd erg van kleur, dus mijn lijn zal veel kleur inhouden. Daarbij een mooie snit en perfecte pasvorm. Het allerbelangrijkste is dat het comfortabel zit en dat heeft vooral met het materiaal te maken."

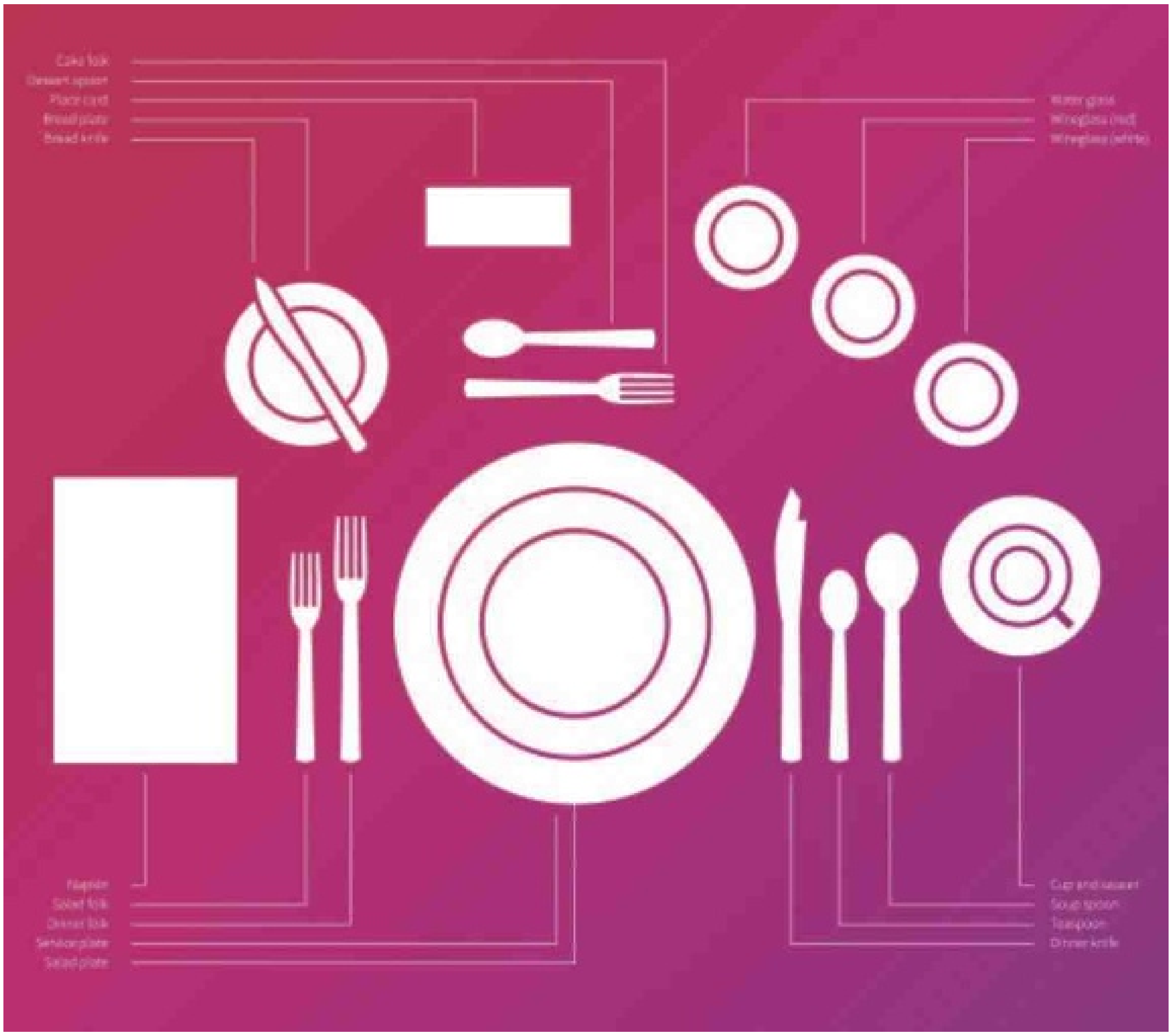

Verliefd

Na de mavo op het Marnix en havo op het Stuyvesant had de Curaçaose Wever helemaal geen zin naar Nederland te gaan.

weet hoe het hoort

Ze kwam terecht in de public relations bij Curoil. "Ik zette bijvoorbeeld een tv-programma op met aandacht voor Curoil en informatie over de olie-industrie, dat gedurende vijf jaar werd uitgezonden bij TeleCuraçao." Naast haar werk organiseerde Wever - zelf dertig jaar geleden Miss Curaçao - de Miss Curaçao verkiezingen en zond meisjes uit naar de Miss World- en Miss Universe-verkiezingen. Toen ze voor Curoil in 1999 een cursus op de Media Academie in Hilversum volgde, was ze verbaasd hoe leuk ze Nederland vond, het land waartegen ze zich zo had afgezet. "Het was geweldig georganiseerd. Ik werd verliefd op de grachten, de seizoenen, vond het leuk hoe mooi je je elk seizoen kon kleden." In 2002 nam ze ontslag om haar certificaat tot etiquettedeskundige te behalen bij de Protocol School of Washington en vestigde zich als zodanig op Curaçao, tot ze in 2006 besloot haar bureau in Den Haag voort te zetten. "In deze internationale stijlvolle stad, waar je in aanraking komt met veel culturen, heb ik echt het thuisgevoel en het mooie is dat Europa je achterland is."

In de maanden dat ze op Curaçao is put ze uit haar vaste klantenkring. "Ik verzorg presentaties maar ook driedaagse trainingen voor de betere bedrijven, zoals overheidsbedrijven en accountants- en advocatenkantoren, een branche trouwens waarin mensen het beste gekleed gaan."

Gast rechts

Wever werkt één op één, maar ook met grote groepen tot honderd man. Het zijn trainingen in zakelijke en sociale omgang, persoonlijke coaching in het omgaan met cultuurverschillen - voor zakenmensen met internationale contacten - of algemene omgangsvormen in het bedrijfsleven. "Het jezelf presenteren is al essentieel, de manier waarop je een zaal binnenkomt, is de eerste indruk. Ook iets simpels als jezelf introduceren is aan regels gebonden: je steekt niet zomaar je hand uit en zegt: Hoi, ik ben Sheïda, maar ben je als introducé met iemand meegekomen, dan wacht je tot diegene je voorstelt. Behalve regels over wie de deur voor wie openhoudt, is een belangrijk punt waar je je gasten laat plaatsnemen. Als uiting van beleefdheid zit een gast altijd rechts van je. Heb je twee gasten van wie één uit het buitenland komt, zit die laatste aan je rechterhand, een buitenlandse gast is altijd de belangrijkste." Er mag een groot verschil zijn in zakelijke en sociale etiquette, de gemeenschappelijke deler is dat je beschaafd spreekt, bij elke gelegenheid. "Respect en beschaving is het uitgangspunt. Dat betekent dat je mensen correct aanspreekt, woorden als 'hoi, doei, later' passen in geen enkele omgangsvorm."

Tongpiercing

"Met de strandtenten en restaurants door Nederlanders opgezet is het eiland rijker geworden. Wel jammer dat sommigen absoluut geen rekening houden met wat bij het eiland past. "Je moet eerst de zorgvuldigheid, het respect hebben het eiland te leren kennen, daarmee bedoel ik de mensen leren kennen. Als je je daar werkelijk in hebt verdiept, laat je het wel uit je hoofd in een korte broek iemands bestelling op te nemen en te vragen: Wat wil je drinken? Wij Curaçaoënaars zijn gewend elkaar met u aan te spreken, zijn formeler, 'netter', misschien in zekere zin beschaafder. Dat joviale, te nonchalante gedrag, jij en jou, past volstrekt niet bij de volksaard. Naar zo'n tent kan ik mijn moeder toch niet meenemen?"
Niet alleen gedrag, ook kleding is onderdeel van de 'code'. Voor elke gelegenheid gelden andere kledingstijlen. "Slippers zijn voor op het strand, niet als je uit eten gaat. Ik vind het nog steeds opmerkelijk als ik mooi gekleed in een restaurant naast iemand in een T-shirt zit."
Behalve trainingen aan zakenlui geeft Wever trainingen aan horecapersoneel: hoe moeten zij serveren, zich gedragen, zich kleden? "Daarbij zijn hoe dan ook piercings en designnagels voor bedienend personeel uit den boze. De nagels alleen al vanuit hygiënisch oogpunt, maar als ik mijn eten bestel heb ik geen behoefte tegen een onsmakelijke tongpiercing aan te kijken."

Welk bordje is van mij?

Tafelmanieren is een vak apart, hiervoor zijn speciale trainingen. Dat mag in een strandtent anders zijn dan op een zakelijk diner, maar wat kunnen hooggeplaatste zakenlieden afgaan als ze blunders maken tijdens een diner. Het begint bij wat je aantrekt en wie naast wie zit, maar ook komen aan de orde: de volgorde van het bestek, alle glazen bij je bord. Wat hoort allemaal bij jou? Het is nogal gênant als je het brood van het bordje van je buurman aan het verorberen bent. Of als je je dessertlepel voor je soep gebruikt om vervolgens je grand dessert met de overgebleven soeplepel te moeten oppeuzelen. Je voelt je beter op je gemak als je weet welk bestek en welk servies bij jou hoort en hoe je het dient te gebruiken, dat van al die glazen bij je bord er één is voor sherry, één voor de rode, één voor de witte wijn, één voor het water, maar ook dat je weet dat je je glas bij de steel moet vasthouden en dat je je mond afveegt voor je een slokje neemt. Dat je beseft dat het erg fout is om met je bestek te wijzen.
"Wat ik mensen leer is de internationale style of eating. Van de drie stijlen, de Aziatische, Amerikaanse en Europese is de laatste de continentaal, de internationale. Je kunt nog zo belangrijk zijn, maar ken je de etiquette aan een diner niet, dan val je zó door de mand. Je omgangsvormen geven je stijl en die bepaalt uiteindelijk je klasse."
Overigens huurt Wever voor wijnetiquette een wijnexpert in, die precies op de hoogte is welke wijn bij welke gelegenheid, bij welk type eten past.

Politieke toppers

Over rolmodellen in kledingstijl en omgangsvormen moet Wever lang nadenken. Je verwacht in de politiek op en top correctheid, maar niets is minder waar: "De laatste twintig jaar zakt het zo af. Alleen al het niet respectvolle gedrag naar elkaar. Dat bepaalt het imago van je eiland! Als het in de politiek - die een voorbeeld, rolmodel is - al misgaat wat wil je dan verder nog."
Qua kleding is het volgens Wever niet veel beter gesteld - kennelijk heeft men geen idee wanneer een stropdas verwacht wordt en wanneer niet - maar vooral de vrouwen maken er een potje van, zijn absoluut niet gekleed naar de zakelijke norm. "Ik wist niet wat ik zag toen ik een vrouwelijke minister met blauwgelakte nagels en stilettohakken zag. Dan begrijp je er echt niks van." Daarbij opgeteld de opzichtige sieraden en te trendy haarstijlen - niet gepast in de 'zakelijke arena' - heeft Wever er geen goed woord voor over. "Maar één steekt er met kop en schouders bovenuit: waarnemend gouverneur Adèle van der Pluym-Vrede, altijd juist en representatief gekleed volgens business-stijl."
In Nederland gaan mannelijke politici over het algemeen beter gekleed, topper daarin is premier Rutte. "Qua kleding honderd procent gepast." Maar hoe keurig je ook gekleed gaat, het gaat ook om je houding. "Wat betreft zijn manier van optreden zou ik graag de kans krijgen een paar aanpassingen voor te stellen. Zo is het in zijn functie niet professioneel om om alles te lachen." Voor de dames in de Nederlandse politiek geldt volgens Wever: nog veel werk aan de winkel.

Beschaving

Voor een etiquettedeskundige zijn veel dingen uit het dagelijks leven een doorn in het oog. "Ik heb geleerd me er niet aan te ergeren. Maar in zijn algemeenheid vind ik dat mensen meer beschaving aan de dag moeten leggen. Het verkeer is daar een uitingsvorm van, maar ook duwen bij de supermarkt, over je heen hangen als je je pincode intypt, continu bellen en sms-en, geen oogcontact maken, zich de trein inwringen voordat anderen zijn uitgestapt. Men houdt weinig rekening met elkaar, biedt geen excuses aan voor onbehouwen gedrag. Het gaat om zulke basale omgangsvormen. Alleen al uit beleefdheid dien je afstand tot mensen te bewaren, dat dwingt respect af, waardoor de hele samenleving beschaafder wordt."

> "Eén steekt er met kop en schouders bovenuit: waarnemend gouverneur Adèle van der Pluym-Vrede, altijd juist en representatief gekleed volgens business-stijl."

Ergenissen op de werkvloer

Beloftes niet nakomen, werk afschuiven en roddelen behoren tot de grootste irritaties op de werkvloer. Veel mensen uiten hun ergernissen niet direct omdat ze niet als 'zeur' gezien willen worden, maar ze weten ook niet hoe ze op een goede manier hun ergernis kunnen uiten. Mensen houden over het algemeen niet van kritiek en als er een opmerking wordt gemaakt over iemands wijze van werken, of als iemand gewezen wordt op afspraken die niet zijn nagekomen, dan valt dat dikwijls niet goed.

Tekst: **Judice Ledeboer**

De meest voorkomende ergernissen zijn ergernissen aan collega's. Dit zegt natuurlijk veel over de omgang met elkaar en daar kan veel aan verbeterd worden als er aandacht aan gegeven wordt door de leidinggevenden. Dit zou kunnen door teammiddagen te houden waar er open gesproken wordt over de ergernissen die er zijn of trainingen communiceren waar de werknemers leren om op een goede manier anderen aan te spreken en waar mensen leren om met kritiek om te gaan.

Werknemers ergeren zich vooral aan roddelen, doen alsof je het druk hebt, werk afschuiven, niets voor een ander overhebben, collega's die niet hard werken en bureaucratie op het werk. De gevolgen zijn: collega's praten niet meer met elkaar, negeren elkaar, roddelen over elkaar of melden zich ziek.

Er zijn echter ook ergernissen die niets met collega's te maken hebben, maar met andere zaken op de werkvloer.

Hoge werkdruk

Veel werknemers hebben last van te hoge werkdruk en ze zijn na een dag werken doodmoe. Dit kan allerlei redenen hebben, en gebrek aan frisse lucht is er één van. Frisse lucht op het werk is door het gebruik van airco's niet mogelijk en dat draagt bij aan moeheid tijdens het werk. Hierdoor raken mensen sneller geërgerd en kunnen situaties die gemakkelijk op te lossen zijn opgeblazen worden tot iets groots met alle gevolgen van dien.

Uitrusten na het werk is vaak niet mogelijk omdat er boodschappen gedaan moeten worden, kinderen moeten worden opgehaald, het huishouden moet worden gedaan, er moet gekookt worden en er zijn ook werknemers die avondstudies volgen en direct na het werk naar hun studielocatie moeten.

De combinatie werk en privé is vaak zwaar. De verantwoordelijkheid ligt natuurlijk bij de werknemer zelf. Hij moet een balans zien te vinden tussen werk en privé. Mensen realiseren zich dat niet voldoende en pas als het misgaat - ziekte, niet goed functioneren - wordt er aandacht aan gegeven.

Eindeloos vergaderen

Een andere bron van ergernis is het eindeloos vergaderen. De voorzitter van vergaderingen weet dikwijls zijn rol niet goed in te vullen en het zijn altijd dezelfde mensen die aan het woord zijn. Ook het onderling kletsen, bellen of sms'en tijdens vergaderingen leidt tot ergernissen. Maar ook hierover houden velen hun mond. Het is aan de voorzitter van de vergadering om de medewerkers hierop aan te spreken. Helaas wordt dat niet voldoende gedaan en verlopen vergaderingen rommelig, is niet iedereen altijd betrokken en is het verspilling van tijd en energie geweest.

Managers en leidinggevenden vinden vaak van zichzelf dat ze goed managen en aansturen, maar onderzoeken op de werkvloer geven een ander beeld over het functioneren van managers en leidinggevenden. Het is het eeuwenoude verhaal dat iedere keer weer naar boven komt: niet iedereen is van nature een goede manager of leidinggevende. Hierdoor zitten veel managers en leidinggevenden niet op de goede plek en lijden werknemers onder hun management en leiding.

Manier van managen

De mate van ergernissen op de werkvloer heeft veel te maken met de manier van managen. Het functioneren van de managers en leidinggevenden zou eens flink onder de loupe genomen moeten worden. Trainingen voor managers en leidinggevenden zijn te veel gericht op het zakelijk inhoudelijk managen en niet op het ontwikkelen van persoonlijke vaardigheden op de werkvloer. Een voorbeeld: op een afdeling was er onrust en alles wees erop dat de manager op een bepaalde manier functioneerde waardoor de werknemers monddood werden gemaakt, als automaten hun werk deden en er was hoog ziekteverzuim en een groot verloop van personeel. De manager vond dat het niet aan haar manier van managen lag. Uiteindelijk werd duidelijk dat de manager niet naar het personeel luisterde, haar eigen zin altijd wilde doorzetten omdat dat de enige manier was die zij kende. Zij zat al meer dan twintig jaar op deze functie van manager en had in al die jaren geen enkele bijscholing of training gedaan op het gebied van managen. Door allerlei verworven rechten in de loop der jaren was het niet mogelijk om deze manager een andere positie te geven omdat ze naar de rechter wilde stappen. Ze wilde ook geen trainingen volgen omdat ze vond dat ze zeer goed functioneerde, want 'iedereen is altijd stil als ik de kamer binnenkom'. Naar haar mening was dat haar bewijs dat ze het goed deed.

De werknemers trokken aan het kortste eind, konden geen kant op met hun ergernissen en iedereen zit tot de dag van vandaag met ergernissen op het werk. Het hoger management deed ook niets.

Verloop groot

In dit soort situaties kan de werknemer niets anders doen dan de situatie accepteren of een andere baan gaan zoeken. Het verloop van personeel is op deze afdeling dan ook niet voor niets zo groot. Ergernis op de werkvloer is slecht voor de sfeer en nog slechter voor het functioneren van de werknemers. Uiteindelijk is iedereen verantwoordelijk voor zijn eigen welzijn en hangt het ervan af waar iemand de grens legt. Klagen of bron van ergernissen aanpakken? Blijven of weggaan? U mag zelf kiezen.

De afdronk

Nu de schier niet aflatende stroom nieuwjaarsrecepties langzaam lijkt op te drogen doet alles opeens pijn. Kramp, zuur, stram, stijf... Dat krijg je als je - na enkele weken verstek laten gaan - je eindelijk weer meldt bij de sportschool. Maar even terug, het mooie van die recepties is dat ze een belangrijke graadmeter zijn voor de stemmingen, de sfeer, de vooruitzichten, het vertrouwen voor het nieuwe jaar. En die zijn niet erg positief

Tekst: **Marcel Truyens**

De voorzitter van de Kamer van Koophandel Billy Jonckheer was waarschijnlijk nog het duidelijkst. In zijn jaarrede meldde hij onomwonden: "2013 Was het vijfde jaar op rij zonder enige economische groei." En hoewel hij helder was over wie er verantwoordelijk is voor economische groei, namelijk de ondernemers zelf, legde hij een belangrijk deel van de oorzaak van het probleem neer bij - u raadt het al - onze onvolprezen overheid en het politieke circus dat daar om- en vooral doorheen danst. In krachtige termen veroordeelde hij de 'red tape', de tijd- en geldverslindende procedures die de overheid ondernemers en investeerders oplegt, hij hekelde de overheid als ondernemer in plaats van facilitator en greep de Dokmaatschappij aan als voorbeeld van een als ondernemer falende overheid, maar had evengoed elke andere Overheids-nv als voorbeeld kunnen nemen. Een overheid die door weliswaar opgelegde bezuinigingen steeds minder investeert, waardoor er simpelweg minder werk is voor de private sector. Een overheid ook die al jaren niet in staat is om onderwijs te bieden van voldoende kwaliteit, van het soort dat aansluit op de marktvraag, geen gekwalificeerd personeel aflevert en gezien de gemiddelde leeftijd van de KvK-borrelbezoeker, zéker geen jonge ondernemers. Een overheid die er maar niet in slaagt om de veiligheid te verbeteren en de criminaliteit terug te dringen. Een overheid kortom die bar weinig lijkt te doen aan het verbeteren van het ondernemersklimaat.

Hoewel, niet dat men erg onder de indruk hoeft te zijn van de resultaten die de regering-Asjes tot nu toe heeft geboekt, er lijkt sprake van enige rust en rede. Maar hoe lang dat duurt is de vraag. Het gevolg is dat ondernemers steeds terughoudender worden, investeringen uitstellen, risico's steeds verder proberen te begrenzen en eerder gaan voor het inperken van het verlies dan te streven naar groei. De gevolgen voor onze kleine economie zijn duidelijk en dodelijk, daar hoeft u geen universitaire graad in de economie voor te hebben. Te hopen is dat het team van Asjes, die de tirade persoonlijk over zich heen kreeg, de boodschap heeft begrepen en de problemen met het ondernemersklimaat met grote voortvarendheid aanpakt.
Des te triester is het dat er om de haverklap uit de hoek van de politieke oppositie ernstige beschuldigingen de wereld in worden geslingerd die het broze vertrouwen in het ondernemersklimaat steeds opnieuw ernstig schaden, investeerders afschrikken en de bevolking keer op keer verdelen. Zowel de betrouwbaarheid van ons juridisch systeem - dat tot het beste ter wereld behoort - als de gedegenheid van onze financiële infrastructuur en controlemechanismen worden in één machtige beweging te grabbel gegooid en wel op een dusdanige wijze dat de oppervlakkige toeschouwer er inderdaad van overtuigd raakt dat beide sectoren ín en ín rot en zwaar crimineel zijn bovendien. De schrijver van het bedoelde pamflet, ene Nobert George, een zwaar gefrustreerde nonvaleur met narcistische trekken die reeds 15 maanden of meer drie à vier keer modaal per maand aan wachtgeld ontvangt zonder er ooit een seconde werk voor verricht te hebben, lijkt slechts op één ding uit te zijn. Als vazal van de man die de wereld via de Venezolaanse staatsomroep liet weten dat er een heuse coup d'état was gepleegd, laten zijn politieke motieven niets te raden over: totale ontwrichting van het systeem.

Naar mijn mening behoort politiek in de politieke arena thuis en behoren dit soort gevechten zich niet af te spelen in of over de rug van private sectoren of personen. In het pamflet worden door de anonieme, doch snel ontmaskerde lafbek niet minder dan 43 mensen en private ondernemingen bij naam en toenaam genoemd en voorzien van pasfoto in een mysterieus netwerk geplaatst waarbij criminele handelingen worden gesuggereerd. De echte 'bovenbazen' binnen dit door hem gecriminaliseerde netwerk kent hij kennelijk ook, maar noemt ze niet bij naam.
Dit is een ernstige situatie, want de deur naar politieke inmenging in - en op termijn volledige controle over - de private sector wordt op deze wijze op zijn minst op een kier gezet: herhaalde opzichtige (politieke) lastercampagnes zullen uiteindelijk leiden tot een publieke veroordeling waarbij - zo voorspel ik - slechts een krachtige politieke figuur het tij zal kunnen keren. Dat is bijzonder onwenselijk en potentieel levensgevaarlijk - ik verwijs naar de situatie in Venezuela - voor de sociaaleconomische toekomst van ons land.

Er zullen maar weinig mensen zijn die inzicht hebben in de complexiteit van de vraagstukken waarmee een centrale bankpresident wordt geconfronteerd maar ga ervan uit dat weinig zwart–wit zal zijn en dat in voorkomende gevallen het randje moet worden opgezocht. Een en ander laat onverlet dat een mens vraagtekens mag zetten bij een centrale bankpresident die reeds 22 jaar op zijn post zit, immers macht corrumpeert. De politiek kan indien gewenst iets aan deze situatie doen zoals beschreven in art. 38, hoofdstuk 4 en 5 van het Statuut. Dat is de 'Koninklijke weg'.
Mijn oma wist het al: 'vuile was hang je niet buiten'. Dat appelleert aan onmacht, onfatsoen, minderwaardigheid en grenzeloze onbetrouwbaarheid. Mijn oude oma bezigde in dit soort gevallen termen als 'infaam' en 'abject' - jaren vóór een bekende Nederlandse ex-strafpleiter ze bekendheid gaf.

Ik prop daarom het wasje met mijn sportkleren in de wasmachine. Verder hoop en verwacht ik dat de spierpijn snel zal wegtrekken. Wat mis ik die recepties die mij het sporten onmogelijk maakten...

Om redenen van vertrouwelijkheid kunnen namen, producten, markten en feitelijke omstandigheden anders zijn benoemd dan in de realiteit het geval was.

Marcel Truyens is senior consultant bij Stradius te Curaçao.
E | marcel@stradius.com
W | www.stradius.com

Kwetsbare functies (1)

Islelly Pikerie verricht een promotieonderzoek naar het effect van drie specifieke beleidsinterventies op het gebied van Good Governance en naar de vraag of Good Governance wel in te passen is in de Curaçaose cultuur. Zij belicht in een serie artikelen in de Ñapa verschillende aspecten van Good Governance. In deze aflevering wordt het traject kwetsbare functies behandeld (1).

Tekst: **Islelly Pikerie**

Het integriteitstraject was een traject dat bestond uit verschillende activiteiten die moesten resulteren in een ontwikkeld integriteitsbeleid voor het Eilandgebied Curaçao (EGC).

Het integriteitstraject van het EGC vloeide voort uit het rapport 'Konfiansa' dat in 1999 was opgesteld en waarin aanbevelingen waren opgenomen om de Nederlands-Antilliaanse overheid meer democratisch, betrouwbaar, integer, transparant en klantvriendelijk te laten functioneren en het vertrouwen van de burger in de overheid te (her)winnen. Als verlengstuk van het begrip 'deugdelijk bestuur' ging de aandacht de laatste jaren steeds sterker uit naar de integriteit van de overheid. Een integer functionerende overheid wordt als instrument en voorwaarde gezien voor het vertrouwen van de burger in de overheid en dus voor het voortbestaan van de democratie. Mede door geconstateerde integriteitsaantastingen en vermoedens ervan bij het EGC en Overheids-nv's was de roep om het herwinnen van het vertrouwen van de burger sterk toegenomen. Daarmee was het van groot belang geworden dat de voortzetting van de toenmalige activiteiten van het integriteitstraject ook na 2007 werd gegarandeerd. In dit artikel wordt aandacht besteed aan het traject van de kwetsbare functies.

Achtergrond

Het traject kwetsbare functies behelste het inventariseren en het analyseren van de kwetsbare functies bij diensten van het Eilandgebied Curaçao en de implementatie van de onderzoeksresultaten. Deze implementatie hield in het formuleren van verbetervoorstellen gericht op de bedrijfsvoering (richtlijnen, procedures, functiescheiding) en cultuur ter minimalisering van de kwetsbaarheid en maximalisering van de weerbaarheid. Tot slot zouden beleidsrichtlijnen worden opgesteld voor het aanscherpen van het LMA.

Doelstelling

Bij het traject kwetsbare functies was het beheersingsproces onderwerp van onderzoek, waarbij per functie en/of afdeling geanalyseerd werd in hoeverre de bestaande maatregelen (weerbaarheid) afdoende waren om de integriteitsrisico's af te dekken. Op punten waar dit niet het geval was gebleken, werden verbetervoorstellen geformuleerd om de weerbaarheid te verbeteren van de medewerkers die het proces of de bijbehorende functie uitvoerden.
Het ging concreet om de volgende doelstellingen:

- Het versterken van de professionele verantwoordelijkheid van ambtenaren en bestuurders;
- Het verhogen van het bewustzijn van de eigen (persoonlijke en functionele) kwetsbaarheid;
- Het in kaart brengen van kwetsbare handelingen en functies;
- Het inventariseren van bestaande weerbaarheid;
- Het verhogen van de weerbaarheid van de functies via verbetervoorstellen;
- Het streven om het onderwerp integriteit meer te laten leven in de cultuur en structuur van de ambtelijke organisatie.

Uitgangspunten

Bij het ontwikkelen van een strategie voor het traject was er een aantal uitgangspunten waarmee ten behoeve van de efficiency, effectiviteit en het draagvlak rekening gehouden zou moeten worden. Gebaseerd op ervaring en kaders voor het beheersen van projecten werden de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Planning en afstemming over verwachtingen, producten, etc. was de basis van het traject;
- Aanpak op hoofdlijnen. Er werd alleen nagegaan in hoeverre de onderzochte diensten over een actuele door een accountant goedgekeurde AO-beschrijving beschikten.
- Structurele communicatie vanaf het begin was essentieel voor het creëren en behouden van bewustwording en draagvlak.
- Directeuren en diensthoofden dienden ownership en sponsorship te tonen.

Aanpak

Er werd uitgegaan van het gegeven dat elke (overheids)functie per definitie kwetsbaar is. Werken bij de overheid betekent werken bij een organisatie waar burgers en bedrijven van afhankelijk zijn. Medewerkers zijn kwetsbaar omdat zij toegang hebben tot bepaalde informatie of beslissen over middelen die voor derden van belang zijn of hen zelf kunnen bevoordelen.
Indien de daarmee verbonden handelingen niet correct worden uitgevoerd, is altijd de mogelijkheid aanwezig dat het personeel zichzelf of buitenstaanders oneigenlijk bevoordeelt.

Om dit risico op integriteitsaantasting op waarde te kunnen inschatten was daarom een scherp beeld van de kwetsbare handeling onontbeerlijk en de functies waarbinnen deze handelingen plaatsvonden moesten nauwkeurig worden gelokaliseerd.
Voordat we op de gehanteerde methodiek ingaan moet er eerst worden stilgestaan bij enkele begrippen rond kwetsbare handelingen en functies.

Definities

Kwetsbare functie: een functie waarin iemand een of meerdere handeling(en) verricht waarmee de functionaris met zijn kennis of bevoegdheden een oneigenlijk voordeel kan behalen of aan derden kan verstrekken.

Kwetsbare handeling: een handeling waaraan direct of indirect oneigenlijk voordeel ontleend kan worden.

Vertrouwelijke informatie: het begrip vertrouwelijke informatie wordt in het kader van integriteit gedefinieerd als informatie die (nog) niet bekend mag worden of informatie die niet voor kennisname van onbevoegden is bestemd waarbij het oneigenlijk gebruiken of verstrekken ervan het zorgvuldigheidsbeginsel van de overheid aantast en/of de positie van de gebruiker/ontvanger kan worden behouden of uitgebouwd.

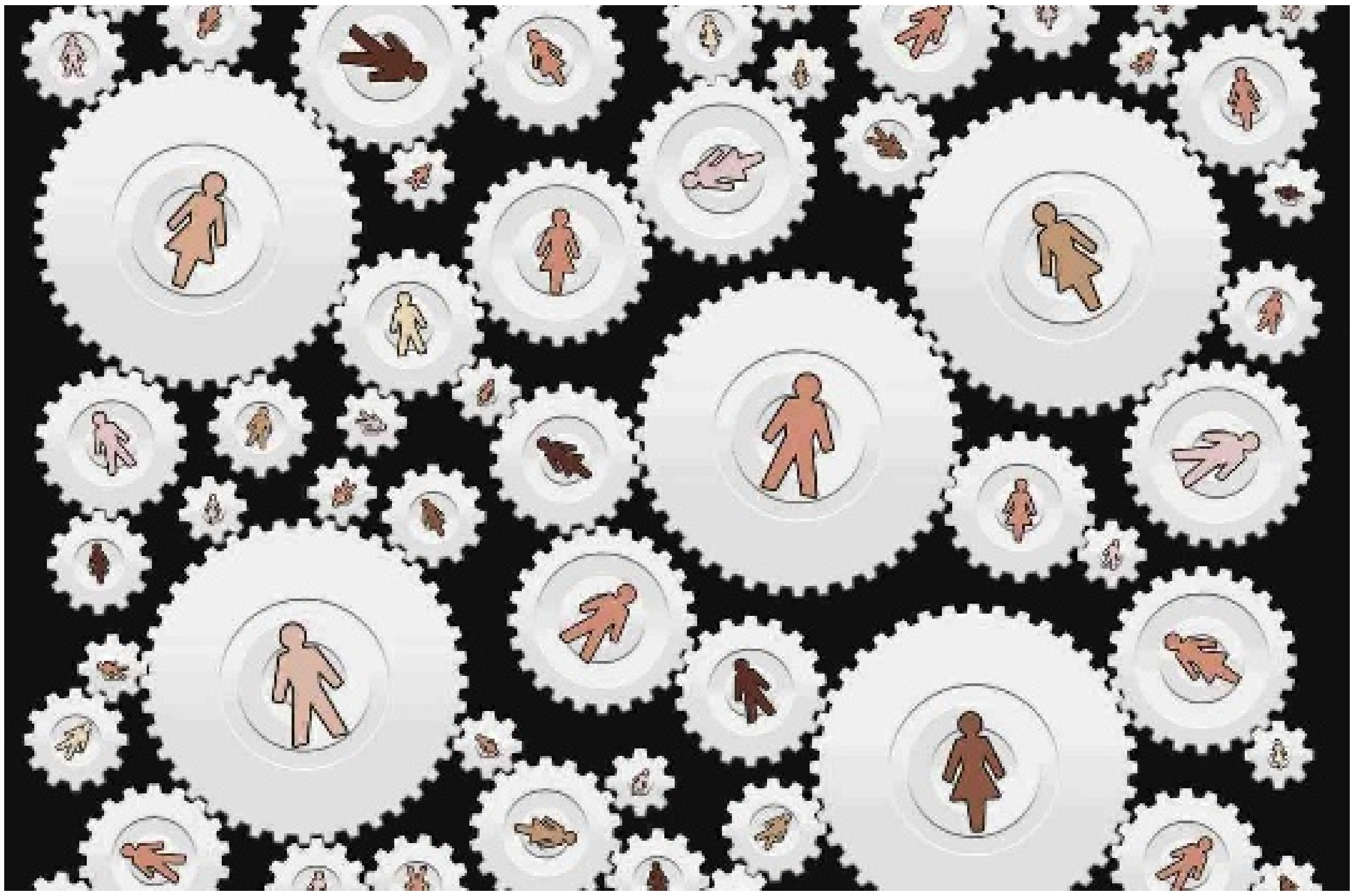

Elke (overheids)functie is per definitie kwetsbaar is. Werken bij de overheid betekent werken bij een organisatie waar burgers en bedrijven van afhankelijk zijn.

Belastingwijzigingen in 2014

We staan aan het begin van een nieuw jaar. Met ingang van 1 januari 2014 is nieuwe belastingwetgeving ingevoerd. We kennen een nieuwe faciliteit in de winstbelasting en een nieuwe belasting op onroerende zaken. Verder zijn er diverse wijzigingen geweest in de vereiste prijsaanduiding en het kasregistratiesysteem voor de omzetbelasting. Hierna volgen de belangrijkste wijzigingen.

Tekst: **Lennart Huijsen en Ingemara Bak**

In 2019 zal een definitief einde komen aan het offshore regime op Curaçao. Om offshorevennootschappen vroegtijdig een alternatief te bieden, is per 1 januari 2014 de exportfaciliteit geïntroduceerd in de winstbelasting. De toepassing van de exportfaciliteit is echter ruimer dan die van het huidige offshoreregime in die zin dat deze kan worden toegepast door internationale ondernemingen maar ook door lokale ondernemingen. Vereist is dat de activiteiten van de onderneming voor meer dan 90 procent op het buitenland zijn gericht en dat de onderneming een reële aanwezigheid (‘substance’) heeft op Curaçao. Te denken valt aan offshore-banken, export van goederen, onderhoud en reparatie aan goederen van internationale ondernemingen en handel of dienstverlening via internet. Ondernemingen die zich kwalificeren zijn onderworpen aan een effectief winstbelastingtarief van circa 4 procent. Voor lokale ondernemingen die ook actief zijn op de andere eilanden is het raadzaam om te laten beoordelen of zij in aanmerking kunnen komen voor de toepassing van deze of wellicht andere fiscale faciliteiten.

Onroerendezaakbelasting

Een andere wijziging is de invoering van de onroerendezaakbelasting (hierna: OZB). Het progressieve tarief van de OZB wordt als volgt. Over de waarde van onroerende zaken tot 350.000 gulden wordt 0,4 procent belasting geheven. Over een waarde tussen de 350.000 en de 750.000 gulden wordt 0,5 procent geheven. Het meerdere wordt belast met 0,6 procent. Onder de nieuwe regeling wordt in principe uitgegaan van de waarde in het economisch verkeer. De waarde voor de heffing van de OZB wordt vastgesteld in een aanslag. Deze waarde geldt voor een periode van vijf jaren. Bezwaar tegen de hoogte van de waarde kan alleen worden ingediend tegen de eerste aanslag waarin de waarde is vastgesteld en dient binnen twee maanden na dagtekening te worden ingediend. Daarna kan de waarde gewijzigd worden indien de waarde van de onroerende zaak wijzigt als gevolg van onder meer bouw, verbouwing, verbetering, afbraak of vernietiging. Het is belangrijk om de eerste aanslag kritisch te controleren en, indien nodig, tijdig bezwaar in te dienen.

Omzetbelasting

Met ingang van 1 januari 2014 moeten goederen en diensten worden aangeboden tegen prijzen inclusief omzetbelasting, de zogenoemde consumentenprijs. De verplichting om een dubbele prijsaanduiding (exclusief en inclusief omzetbelasting) te hanteren is dus vervallen. Ondernemers die werkzaam zijn in de branches detailhandel, persoonlijke dienstverlening, horeca en nummerverkoopkantoren en loterijen zijn verplicht om kassabonnen uit te reiken aan hun klanten. Het was de bedoeling dat deze ondernemers vanaf 1 januari 2014 verplicht een kasregistratiesysteem gingen gebruiken. Het gaat om een kassa met geïntegreerde printer of de combinatie van een kassa met een separate printer, die door de Stichting Overheids Belastingaccountantsbureau (SOAB) is toegelaten. Op dit moment is er echter slechts een beperkt aantal kasregistratiesystemen door de SOAB toegelaten. Daarom is tot 1 augustus 2014 uitstel verleend om over een kasregistratiesysteem te beschikken en op de kassabon de eenheidsprijs inclusief omzetbelasting te vermelden. De overige vereisten waaraan een kassabon dient te voldoen, blijven van toepassing. Ondernemers die al een kasregistratiesysteem van SOAB hebben, moeten dit kasregistratiesysteem wel blijven gebruiken. Voor deze ondernemers geldt het uitstel tot 1 augustus 2014 dus niet.

Mr Lennart Huijsen en mr Ingemara Bak zijn werkzaam bij PricewaterhouseCoopers Curaçao als belastingadviseurs. In deze rubriek wordt over diverse fiscale onderwerpen geschreven.

Bestemming Curaçao.

Ook 'tutu' in Togo

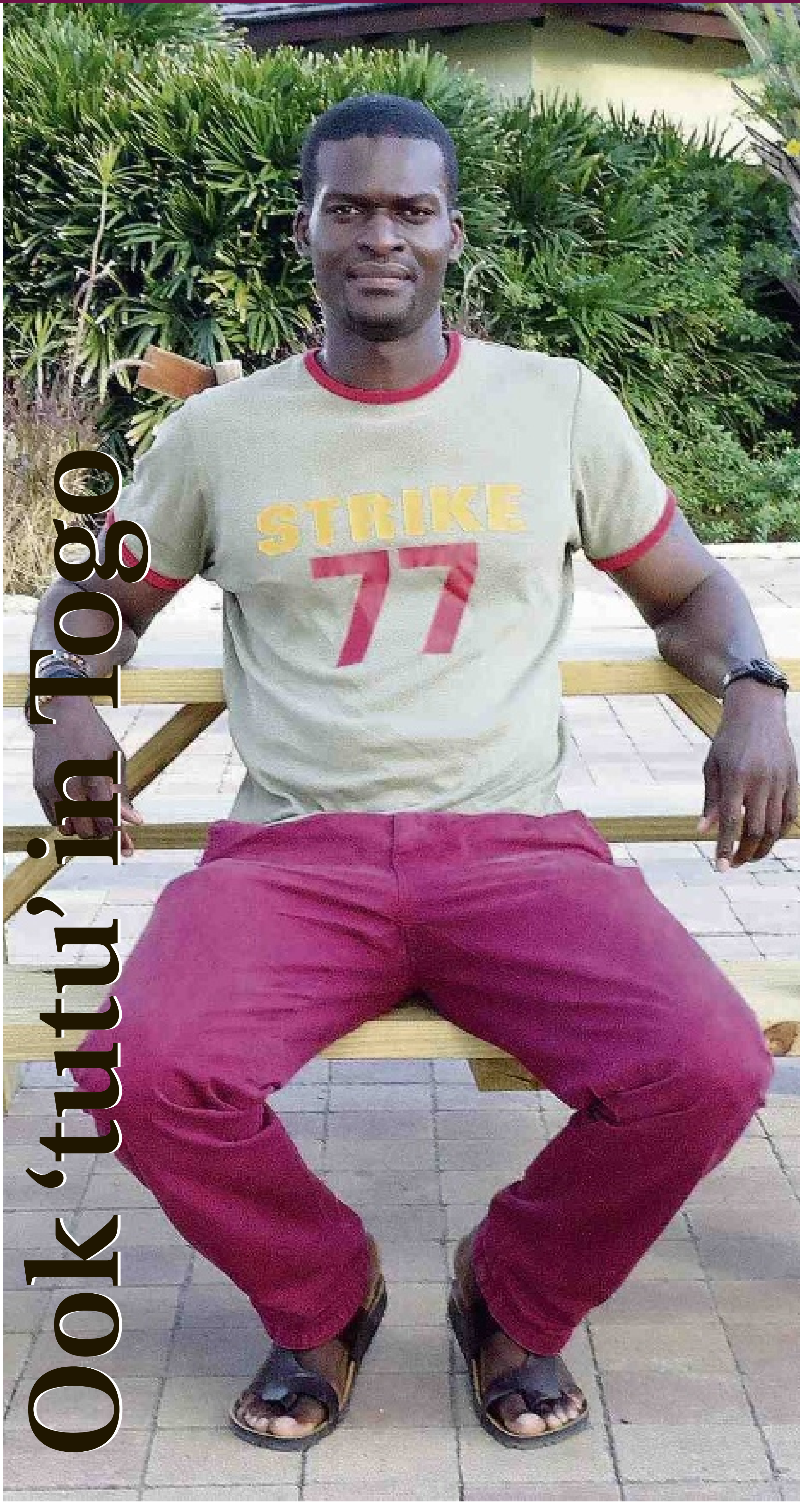

Naam: Etse Assah

Komt uit: Zoetermeer, Nederland

'Business or Pleasure?': 'Pleasure'

Aantal dagen: 36

Verbleef bij: Schoonfamilie

Tekst en foto: **Roxanne Martha**

Vorige week werd Charisse Orman voor deze rubriek geïnterviewd. Zij is samen met haar moeder, haar vriend Etse Assah en dochtertje Xiarah gedurende 36 dagen op Curaçao geweest. Deze week het verhaal van Etse Assah. Gezien het artikel van vorige week is er al veel bekend over zijn ervaringen op Curaçao. Toch is het interessant om hem zelf te vragen hoe hij het hier heeft gehad. Per slot van rekening bezoekt niet elke dag iemand uit het Afrikaanse land Togo Curaçao.

"Etse betekent een deel van een tweeling in het Ewe en Mina", vertelt de Togolees. "Ewe en Mina zijn de talen die in het zuiden van Togo worden gesproken. Togo ligt tussen de buurlanden Burkina Faso, Benin en Ghana. Het is qua oppervlakte iets groter dan Nederland."

Etse heeft tot zijn tienerjaren in Togo gewoond en daarna in Frankrijk waar hij heeft gestudeerd. Momenteel woont hij in Nederland. "Het leven in Europa is heel anders dan in Afrika", vertelt Etse. "In Togo woonde ik in de stad, maar toch was het leven daar heel open vergeleken met een stad in Nederland of Frankrijk waar je meer opgesloten zit in je huis. In Europa is alles ook veel meer gestructureerd."

Etse zegt heel erg genoten te hebben van zijn vakantie op Curaçao. "We hebben veel restaurants bezocht. Onder meer Espetada House, Mr Conga's en Grill King. Bij Dokterstuin heb ik tutu gegeten. In Togo hebben we dat ook. Daar heet het djenkumé en is het zonder suiker. Aw'i lamunchi was ook lekker om te drinken. Het is heel gek dat we in Nederland alle ingrediënten hiervoor gewoon bij de supermarkt kunnen kopen, maar op de een of andere manier toch nooit hebben gemaakt."

"Het is de eerste keer dat ik op Curaçao was", gaat Etse verder. "Charisse heeft veel uitstapjes georganiseerd om mij zoveel mogelijk van het eiland te laten zien. We zijn onder meer naar de Ostrich Farm geweest. Dat was heel leuk, maar ik vond het jammer dat er niet veel meer dieren te zien waren. Verder hebben we ook een paar stranden bezocht, maar meer om een kijkje te nemen. Niet om te zwemmen. Dat lag een beetje aan mij. Het is niet dat ik niet van de zee houd. Toen ik in Togo woonde, ging ik graag zwemmen. Eerst een eindje joggen en daarna een frisse duik nemen. Maar ik heb een keer in Togo meegemaakt dat er lijken in het water kwamen bovendrijven. Dat is me erg bijgebleven waardoor ik zoveel mogelijk vermijd om in zee te zwemmen."

Ook Willemstad was voor Etse een heel bijzondere ervaring. "Het is heel indrukwekkend om vanaf het Brionplein te zien hoe de Emmabrug open gaat zodat zo'n enorm schip door de Annabaai kan. Het is heel gaaf om zo'n schip gewoon midden in de stad te zien varen."

Etse: "Charisse vertelde tijdens haar interview dat ze na drie jaar niet op Curaçao te zijn geweest extra genoten heeft van de vakantie. Zo veel dat ze van plan is weer snel terug te komen. Dat doet me goed om te horen, want dat betekent dat ook ik snel terugkom."